

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

**Využití hudební literatury a audiovizuálních prostředků v hudební
výchově dětí předškolního věku**
Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Karel Daňhel

Vypracovala:

Zuzana Rejmanová

České Budějovice, 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 15. prosince 2013

Zuzana Rejmanová

Poděkování

Děkuji Mgr Karlu Daňhelovi, za odborné vedení a podporu při zpracování bakalářské práce. Děkuji svým blízkým kamarádkám Mgr. Štěpánce Krátké, za ochotu, čas, cenné rady a za velkou pomoc, které si moc vážím a také Bc. Michale (Míše) Tuhé, za dobré návrhy při vytváření otázek k rozhovoru ve výzkumné části.

Nakonec bych také ráda vyjádřila své díky učitelkám/ředitelkám MŠ za spolupráci při získávání údajů pro výzkumnou část.

ANOTACE

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část se věnuje současné metodice pro děti předškolního věku, charakteristice dítěte v tomto období a hudebním činnostem. Praktická část se zaměřuje na vybavení mateřských škol hudební literaturou a audiovizuálními prostředky. Zkoumá, jaké metodické materiály a audiovizuální díly nejčastěji předškolní pedagogové využívají při hudební chvíli s dětmi. Metodami výzkumu jsou individuální strukturované rozhovory vedené s učitelkami nebo ředitelkami mateřských škol.

Klíčová slova: děti předškolního věku, hudební výchova, audiovizuální díly, hudební literatura.

ANNOTATION

The bachelor thesis is divided into two parts. The theoretical part deals with contemporary methodology for preschoolers, characteristics of the preschool child and music activities. The practical part focuses on nursery school's equipment of music literature and audiovisual equipment. It also analyses, which methodological materials and audiovisual supports are used by preschool teachers during a music activity. The research methods used were individual structured dialogues with teachers or headmistress of several nursery schools.

Key words: preschoolers, Music, audiovisual equipment, Music literature

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Didaktika hudební výchovy	9
1.1.1 Vymezení pojmu.....	9
1.1.2 Metody hudební výchovy	10
1.1.3 Hudební pedagogika.....	12
1.1.4 Hudební psychologie.....	12
1.1.5 Muzikoterapie	14
1.1.5.1 Formy muzikoterapie.....	15
1.1.5.2 Metody a hry muzikoterapie	15
1.2 Dítě předškolního věku	16
1.2.1 Pojem a obecná charakteristika.....	16
1.2.2 Hudební vývoj v předškolním věku	17
1.3 Hudebně přípravná cvičení	17
1.3.1 Zpěv.....	18
1.3.1.1 Dechová technika	19
1.3.1.2 Hlasová technika	20
1.3.1.3 Artikulační technika	20
1.3.2 Hra na hudební nástroje.....	21
1.3.2.1 Klasické hudební nástroje	21
1.3.2.2 Dětské hudební nástroje.....	21
1.3.3 Hudebně pohybová výchova	22
1.3.4 Rytmus	24
1.3.4.1 Rytmický výcvik	24
1.3.5 Poslechové činnosti.....	25

1.3.5.1	Didaktická technika	26
2	PRAKTICKÁ ČÁST	27
2.1	Cíle výzkumu	27
2.2	Výzkumné otázky.....	27
2.3	Metody výzkumu.....	28
2.3.1	Kvalitativní výzkum.....	28
2.3.1.1	Rozhovor.....	28
2.3.2	Výzkumný vzorek.....	28
2.4	Zpracovaná data	29
2.5	Výsledky	42
2.6	Shrnutí.....	51
	ZÁVĚR.....	53

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je současná metodika pro děti předškolního věku se zaměřením na využití hudební literatury a audiovizuálních prostředků. V předškolním věku je potřeba rozvíjet osobnost dítěte v co nejširším spektru. Už zde se vytváří základy motorických, sociálních i estetických dovedností. Také se v tomto věku poprvé projevuje nadání dítěte. Úkolem pedagoga v mateřské škole je, aby dal dítěti možnost projevit své schopnosti a rozvíjet je v maximální možné míře.

Podle Daniela, L. [1, s. 5], který je jedním z hlavních autorů, ze kterých vychází tato práce, v knize Metodika hudební výchovy, nestačí hudební zdatnost učitele, ačkoliv je nezbytná pro kvalitu jeho práce, ale jsou rozhodující jeho kvality metodické. Stejně jako autorka Vrchotová - Pátová, která je zásadní pro tuto práci, ve své knize Didaktika zpěvu zmiňuje [2, s. 3] : „*Metodických pokynů by mělo být zveřejňováno veliké množství a měl by je jistým způsobem zveřejňovat každý úspěšný pedagog.*“

Hlavním pilířem této bakalářské práce je empirický výzkum, ve kterém jsem zmapovala vybavení vzorků mateřských škol hudební a metodickou literaturou a audiovizuálními díly využívaných v hudební výchově dětí předškolního věku. Mým cílem je zjistit dnešní situaci v mateřských školách (dále také MŠ) a zodpovědět si výzkumnou otázku, jaká literatura hudební a metodická a jaké audiovizuální díly jsou v MŠ používány. K tomuto účelu jsem si vybrala kvalitativní výzkum a metodu otevřeného rozhovoru.

Svou práci jsem rozdělila na dvě hlavní části – teoretickou a empirickou, přičemž teoretická část má tři kapitoly, v nichž se věnuji současné metodice pro děti předškolního věku, charakteristice dítěte v tomto období a hudebním činnostem. Ve druhé, empirické části, popisuji svůj výzkum. Metodou otevřeného rozhovoru jsem se pokusila sesbírat co nejvíce dat a ta jsem pak dále analyzovala a interpretovala. Na závěr své práce shrnuji výsledky, k nimž jsem dospěla a odpovídám na výzkumnou otázku, kterou jsem si položila na začátku.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Didaktika hudební výchovy

1.1.1 Vymezení pojmu

František Sedlák vymezuje didaktiku hudební výchovy [3, s. 11] takto: „*Didaktika hudební výchovy široce souvisí s filozofií, s pedagogickými a ostatními vědami o člověku (antropologií, psychologií, sociologií), s muzikologií a jejími disciplínami (teorií, hudební historií, hudební estetikou, psychologií hudby a hudební sociologií, můžeme ji považovat za mezní nebo hraniční disciplínu, která se utváří na pomezí několika vědních oborů*“.

Podle Voborníka, B. a Schnierera, M. [4, s. 3] je didaktika hudební výchovy teorií vyučování hudební výchově. Je zobecněním hudebně výchovné praxe a zpětně do roviny praxe vyúsťuje tím, že umožňuje na základě současného poznání a společenských potřeb analyzovat a hodnotit aktuální situaci v hudebně výchovném procesu. Takto pak vytváří i jeho nové koncepce stanovením systému cílů, metod, forem a prostředků pro hudební výchovu.

Sedlák, F. [3, s. 10-11] se shoduje s teorií Voborníka, B. a Schnierera, M. „*Didaktiku hudební výchovy považujeme za teorii i praxi hudebního vyučování*.“ Dále ji doplňují, že předmětem jejího zkoumání je hudebně výchovný proces ve škole a interakce jeho činitelů (učitel – žák – učiva) v souvislosti s mimotřídní i mimoškolní hudební výchovou. Hudební výchova musí také mnohem více počítat se změnami v hudebních aktivitách a potřebách dětí. Hudebně výchovný proces musí být všeobecný, tj. přizpůsobený hudební úrovni žáků, a diferencovaný tak, aby rozvíjel i vlohově méně vybavené žáky a vytížil též žáky hudebně nadané. Zatímco Daniel, L. [1, s. 58] se opírá o stanovisko, že cílem učitele není naučit dítě hudební teorii, nýbrž rozvíjet jeho hudební schopnosti a nacvičovat dovednosti. Dle jeho názoru není prvořadé dítě učit hudební teorii, nýbrž zpívat, hrát a poslouchat hudbu a potřebné pojmy vysvětlovat. Zůstává samozřejmostí doplňovat základní poznatky z hudební teorie, které poslouží k lepšímu provádění nebo poslechu hudby.

Teorie Daniela, L. je bližší dětem předškolního věku, pro které není největším přínosem příjem teoretických informací, ale prožitek, proto učení se novým věcem a dovednostem by mělo být zprostředkováno formou hry.

1.1.2 Metody hudební výchovy

Vališová, A. [5, s. 189] definuje metodu takto: „*Pojem metoda je odvozený z řeckého slova methodos – cesta k něčemu, postup k určitému cíli.*“ Doplnuje, že metody jsou různé způsoby výuky učitele v procesu učení, které napomáhají plnit jak cíle výuky, tak i konkrétní jednotlivé úkoly. Tyto metody se neustále obměňují, střídají, nové se nahrazují za staré a podobně. Je to závislé na charakteru školy, nových pomůckách, potřebách žáků, prostorách a vybavení škol, na zaměření škol atd. Dříve se používaly pouze metody slovní. Postupem času přibývaly metody s učebním předmětem, metody názorné, praktické, které rozvíjí psychické potřeby žáka. V dnešní době se používá slovo alternativní metody. Alternativní metody jsou například možnosti, kdy se žák účastní něčeho, na čem má vlastní podíl (řešení problému, simulovaný dialog, hraní rolí, brainstorming – získávání nápadů, návrhů, postojů apod.).

Vzhledem k mnohotvárnosti vyučovacích metod uvedeme vyučovací metody vztahující se k hudebnímu vzdělávání dle Vališové, A. [5, s. 191]:

Metody slovní:

- monologické - přednáška, výklad, vyprávění, instruktáž
- dialogické metody - rozhovor, diskuze, dramatizace
- metoda písemných prací - kompozice, notový zápis
- metoda práce s učebnicí, s hudbou, textem písně

Metody názorně demonstrační

- metoda pozorování předmětů a jevů - poslech hudebních záznamů, videa
- předvádění - hra na hudební nástroje

Metody praktické

- nácvik pohybových a praktických dovedností - tanečky, pohybové aktivity
- žákovy pokusy - improvizace na hudební nástroje
- grafické a výtvarné práce - notové záznamy
- pracovní činnosti - tvorba hudebních nástrojů, pomůcek

Sedlák, F. [3, s. 108] píše, že důležitým znakem je efektivnost vyučovací metody, což znamená, že by měly být v nejkratším čase splněny všechny určené výchovné a vzdělávací cíle a také by mělo dojít k určitému posunu hudebního rozvoje u všech dětí. Učitel by se měl snažit efektivně využít každé volné minuty, pracovat s žáky tak, aby v nich podněcoval hudební aktivitu.

Vyučovací metody tedy musí rozvíjet procesy hudebního myšlení a klíčové hudební schopnosti tak, aby byl žák s přibývajícím věkem schopen sám se hudebně sebevzdělávat a poznávat nové vztahy k hudbě.

Voborník, B. a Schnierer M. [4, s. 35] zdůrazňuje, že efektivnost vyučování lze řešit pouze při správné volbě vyučovací metody. Metoda obecně znamená způsob provádění určité činnosti – plánovitý postup k dosažení vytyčeného cíle. Je tedy patrné, že metody musí vycházet z výchovných a vzdělávacích cílů i z obsahu učiva a s nimi tvoří ucelený systém.

Učitel hudební výchovy vybírá jednotlivé metody relativně samostatně, uplatňuje v nich svou pedagogickou aktivitu a tvořivost, zároveň však musí respektovat osnovy, řídit se didaktickými zásadami, poznatky z psychologie a zákonitostmi hudebního díla. Nejúčinnější metodou pro děti předškolního a mladšího školního věku je hudebně didaktická hra. Jiným hlediskem pro hudebně výchovné metody může být způsob vytváření pedagogické situace k motivování dětí.

V MŠ se nejméně používá slovní metoda. Děti vydrží pouze krátkou chvíli se soustředit, sedět a poslouchat monolog, mluvit k tématu. Děti, které se učí hrát na zobcovou flétnu, se učí pouze základ notového zápisu. Jelikož v tomto věku neumí číst a psát, tak prací s učebnicí, s hudbou a textem písně využívá jen učitelka, pro rozvoj svých znalostí, pro získání nových informací a k inspiraci nových nápadů činností/úkolů, které pak aplikuje při hudební chvilce v MŠ.

Učitelka učí děti při hudební chvilce zpívat písničky, zpěv často spojuje s pohybem, hrát na rytmické nástroje a soustředit se na poslech hudby. Využívá zpěvníky či metodické zpěvníky nebo učí písničky, které umí z paměti. Dále k těmto činnostem i k poslechu hudby může využívat audio přehrávač, CD přehrávač, DVD přehrávač, PC nebo PC s internetem, je-li těmito prostředky MŠ vybavena.

1.1.3 Hudební pedagogika

Voborník, B. a Schnierer M. [4, s. 3] definuje hudební pedagogiku takto: *„Didaktika hudební výchovy je součástí hudební pedagogiky. Hudební pedagogika je samostatný vědní obor, jehož obsahem je studium a zobrazení způsobu předávání hudby z generace na generaci, je teorií estetické výchovy v oblasti hudebního umění.“* Holas, M. [6, s. 7] píše, že strukturu hudební pedagogiky spoluutváří teorie hudební výchovy, prostředky a metody práce, dějiny hudební pedagogiky, experimentální hudební pedagogika, jež analyzuje hlavní pedagogicko – psychologické problémy hudební výchovy.

Pedagogická reflexe hudebních činností se neobejde bez účinné a funkční spolupráce s celou řadou muzikologických disciplín (zejména s hudební teorií, s histografií, s hudební psychologií, sociologií) i s dalšími společensko vědními obory (například s filozofií, teorií a dějinami umění, s teorií a dějinami pedagogiky).

Kantor, J., Lipský, M. a Weber, J. [7, s. 30] vymezili cíle hudební pedagogiky jako rozvoj hudebních dovedností a znalostí o hudbě. Důležitý je především produkt neboli výsledek nežli proces, také estetická hodnota výsledných produktů a vztah učitele a žáka.

1.1.4 Hudební psychologie

Holas, M. [6, s. 48] uvádí, že *„Realizace každé lidské činnosti, tedy i hudební, je ovlivněna minimálně třemi faktory. První skupinu představují faktory biologické, které určují základní neurofyzilogické, psychické a somatické potenciality či dispozice pro výkon příslušné činnosti. Do druhé skupiny můžeme zařadit faktory psychologické, které spoluutvářejí výkonové kapacity člověka, spolupodílejí se na procesu a dynamice učení, na formování lidských schopností, dovedností a zájmů. Třetí skupinu reprezentují faktory sociální, které spolupůsobí na společenské zhodnocení příslušných činností, na rozsah tvořivé činnosti a zejména na schopnost jedince přizpůsobit svoji aktivitu nárokům a požadavkům prostředí, v němž konkrétní činnost probíhá.“*

Podle Sedláka, F. [3, s. 23] se v hudebních činnostech uplatňuje souhra tělesných a psychických předpokladů, aktivizují se poznávací, citové a rozumové procesy, roste představivost, fantazie, paměť, kombinační schopnosti, uplatňuje se však i temperament a vůle.

Daniel, L. [1, s. 6] tvrdí, že v metodice hudební výchovy se neobejdeme bez znalostí základních psychologických pojmů (hudebnost, vlohy, schopnosti, dovednosti aj.).

Voborník, B. a Schnierer, M. [4, s. 44] chápou hudebnost jako specifickou vlastnost, kterou vztahujeme k jedinci a zahrnujeme do ní všechny mnohotvárné a rozmanité vztahy člověka k hudbě, jeho schopnost hudbu prožívat, poznávat i hudebně se projevovat. Nejde o vlastnost vrozenou, její rozvoj závisí vedle vloh i na zrání jedince, jeho aktivitě, zkušenostech a především na výchovných vlivech.

Pojmem vloha vymezuje Daniel, L. [1, s. 6], jsou určité fyziologické a psychologické danosti každého jedince, které předznamenávají možnosti jeho psychického rozvoje. Souhrn vloh potřebných pro úspěšnou činnost v některém oboru umělecké nebo vědecké činnosti nazýváme nadání. Vysoký stupeň nadání označujeme jako talent a ještě daleko vyšší pak nazýváme genialitou. Vloha je mnohoznačná a plastická. Dá se rozvíjet mnoha směry a může být základem rozvoje různých schopností.

Franěk, M. [8, s. 142] popisuje schopnost jako relativně stálou psychickou vlastnost, umožňující úspěšně vykonávat činnost v dané oblasti. Obvykle jsou chápány jako naučené, získané dispozice. Kdežto vlohy jsou vrozené dispozice pro určitou činnost, odpovídají tomu, co nazýváme nadáním. Vloha představuje určitý potenciál pro úspěšnou hudební činnost, na jehož základě dochází k rozvoji hudební schopnosti.

Hudební schopnost je vyšší psychická vlastnost vybudovaná prostřednictvím hudební výchovy, hudebních zkušeností i celkovým vlivem prostředí, v kterém se jedinec pohybuje. Na její rozvoj mají také vliv osobnostní rysy a další vlastnosti, jako jsou vrozené intelektové faktory, vlastnosti smyslových orgánů, motorika i neintelektové faktory, jako je třeba motivace.

Podle Holase, F. [6, s. 54] víme, že ne vždy dokážeme to, čeho jsme schopni (například flétnista mající vysoce rozvinuté hudební schopnosti nedokáže hrát na harfu, protože se to dosud nenaučil). Dovedností obvykle označujeme vlastnost člověka, který něco dovede. Jsou to tedy cvikem a učením upevněné předpoklady k úspěšnému, správnému, účelnému a rychlému vykonávání uvědomělých (tudíž i hudebních) činností (hra na nástroj, zpěv, hudebně pohybový projev, dovednost aktivně poslouchat hudbu, improvizovat).

Sedlák, F. ve své knize Psychologie hudebních schopností a dovedností [9, s. 204] poukazuje na to, že hudební schopnost je předpokladem vzniku příslušné dovednosti, osvojováním a rozvíjením dovedností dochází zpětně k rozvoji schopností. Shoduje se s ním Daniel, L. [1, s. 6], který uvádí „*Hudební schopnosti nelze zkoumat přímo, ale pouze prostřednictvím činností, v nichž se projevují.*“

1.1.5 Muzikoterapie

Kantor, J., Lipský, M. a Weber, J. [7, s. 21] ji vymezují takto: „*Muzikoterapie je terapeutický přístup (hudba jako terapie nebo hudba v terapii) z oblasti tzv. expresivních terapií. Expresivní znamená, že tyto terapie pracují s výrazovými uměleckými prostředky, které mohou být svou povahou hudební, dramatické, literární, výtvarné nebo pohybové.*“ Podle nich se nazývají jednotlivé art terapeutické obory – muzikoterapie, arteterapie, dramaterapie, psychodrama, biblioterapie a tanečně – pohybová terapie.

Pojem muzikoterapie má řecko – latinský původ, překládá se jako léčení nebo pomoc člověku hudbou nebo také hudební terapie. Rozvíjí se ve vzájemné interakci s jinými vědními obory (hudebními, psychologickými, psychoterapeutickými, expresivními terapiemi, pedagogickými, medicínskými, sociologickými a lingvistickými), které pomáhají utvářet teorii i praxi muzikoterapie.

Mezinárodně akceptovaná je definice Světové federace muzikoterapie z roku 1966, která je uvedena v knize Základy muzikoterapie [7, s. 27]: „*Muzikoterapie je použití hudby a/nebo hudebních elementů (zvuků, rytmu, melodie, harmonie) kvalifikovaným muzikoterapeutem pro klienta nebo skupinu v procesu, jehož účelem je usnadnit a rozvinout komunikaci, vztahy, učení, pohyblivost, sebevyjádření, organizaci a jiné relevantní terapeutické záměry za účelem naplnění tělesných, emocionálních, mentálních, sociálních a kognitivních potřeb. Cílem muzikoterapie je rozvinout potenciál a/nebo obnovit funkce jedince tak, aby mohl dosáhnout lepší intrapersonální nebo interpersonální integrace a následně také vyšší kvality života prostřednictvím prevence, rehabilitace nebo léčby.*“

1.1.5.1 Formy muzikoterapie

Muzikoterapii je možné třídit z různých hledisek [12]:

- **dle účasti či způsobu zapojení klienta**

- **aktivní**
- **receptivní**

Aktivní muzikoterapie v sobě zahrnuje účast klienta na hudební tvorbě a produkci. Klient sám zpívá, hraje na hudební nástroj nebo hraje na své tělo, projevuje se. Výsledná podoba aktivní muzikoterapie pak může být hudební improvizace, která podněcuje lidskou aktivitu, tvořivost a představivost. Hudební vystoupení pak může v sobě přinášet projev jedince na veřejnosti, nabízet mu pocit úspěchu a potěšení. Vhodně vytvořený muzikoterapeutický sbor má v sobě jak terapeutický, tak umělecký potenciál.

Receptivní muzikoterapie spočívá v poslechu hudby, kterou tvoří nejlépe sám muzikoterapeut. Samozřejmě se může jednat i o poslech přírodních zvuků, šumů, i ticha. Muzikoterapeut je naladěný na klienta a vytváří hudební produkci, kterou klient v klidné, relaxační poloze vnímá a prožívá.

- **dle počtu klientů**

- **individuální**
- **skupinová**

- **dle vztahu muzikoterapeut vs. klient**

- **autoterapie** (samoléčba)
- **heteroterapie** (klient a muzikoterapeut jsou dvě odlišné osoby)

1.1.5.2 Metody a hry muzikoterapie

Kantor, J. a Weber, J. [7, s. 183] se zmiňují o čtyřech základních typech hudebních zkušeností, které muzikoterapeuti používají. Jedná se o metody:

- Hudební improvizace - klient představuje spontánní vytváření hudby pomocí hry na tělo, zpěvu a hudebních nástrojů.

- Hudební interpretace - klient se učí/provádí předkomponovanou vokální nebo instrumentální hudbu nebo reprodukuje jakýkoliv druh hudební formy, která slouží jako model. Zahrnuje také strukturované hudební aktivity a hry.

- Kompozice hudby - zahrnuje kreativní vytváření písní, textů, instrumentálních skladeb nebo jakéhokoliv druhu hudebního produktu (např. hudební video nebo audionahrávka). Důležité je, že se na kreativním procesu podílí klient.

- Poslech hudby - klient naslouchá hudbě, přičemž reaguje na hudbu verbálně nebo neverbálně. Usnadňuje navázání kontaktu, komunikaci a interakci mezi terapeutem a klientem.

Šimanovský, Z. [11, s. 24,26] upozorňuje, že je třeba se na každou lekci důkladně připravit, zvolit správné téma, které je dáno cílem práce a seznámením klientů s pravidly a právy hráčů.

Hry se dělí na:

- hry s rytmem - rytmické hry v kruhu, bubnování, hry s rytmem a pohybem, rytmus a řeč

- hry s předměty a nástroji – orffovy nástroje, elementární nástroje

- improvizace pohybem na hudbu

- hry se zpěvem

- písnička jako námět dramatického děje

- hudba a výtvarné techniky

- hudebně-dramatické formy - hudební pohádky, tance a taneční hry

- poslech, fantazie a relaxace – receptivní metody, fantazie a hudba, relaxace, relaxace za pohybu.

1.2 Dítě předškolního věku

1.2.1 Pojem a obecná charakteristika

Kolláriková, Z. a Pupala, B. [13, s. 124, 127] definují dítě předškolního věku takto: „*Význam počáteční etapy života jedince spolu s respektováním jeho práva na vzdělání hovoří ve prospěch systematické předškolní výchovy a vzdělávání. Kulturní dějiny provází pozvolná proměna názorů na hodnotu dítěte i moc a meze jeho výchovy.*

Od přezíravého, necitlivého a lhostejného postoje se postupně směřuje ke zdůraznění nové pozice dítěte jako autonomní bytosti, vrůstající poněmáhle do kultury národa a světa, v němž žije, a posilované v roli jedinečné osobnosti, integrované v sociálních strukturách společnosti.“

Kuric, J. [14, s. 132] označuje předškolní dětství obdobím od dovršení třetího roku po vstup do školy. V tomto období dochází k význačným změnám v tělesném, pohybovém, emocionálním vývoji a v poznávacích procesech. Podle Vágnerové, M. [17, s. 201] je předškolní věk typický diferenciací vztahu ke světu. V jeho poznání dítěti pomáhá představivost, to znamená fáze fantazijního zpracování informací spojená s intuicí, s chybějícím logickým uvažováním.

Důležité jsou aktivity a činnosti, bez kterých si nelze dětství představit, a právě nejpřirozenější aktivitou dítěte je hra. Koncem období se dítě předškolního věku dostává i k prvním pracovním činnostem. Nemůžeme opomenout významnou formu aktivity a to je učení. Ovšem v předškolním věku je základním druhem spontánní učení a realizuje se především pozorováním, manipulací s předměty a praktickou činností, doplňuje Kuric, J. [14, s. 133,135]

1.2.2 Hudební vývoj v předškolním věku

Franěk, M. [8, s. 134] je přesvědčen, že *„Dítě je již v předškolním věku plně připraveno pro hudební činnost. Disponuje hlasovým orgánem, jeho vokální trakt je výkonný.“* Sedlák, F. [3, s. 189, s. 190] doplňuje, že vlivem biologického zrání a výchovných podnětů se rozvíjejí sluchový analyzátor, zvláště jeho diferenciační schopnost a motorický analyzátor, který zlepšuje koordinaci tělesných pohybů s charakterem hudby, přičemž vznikají i předpoklady pro hru na dětské nástroje.

1.3 Hudebně přípravná cvičení

Daniel, L. [3, s. 12] rozděluje hudební výchovu na jednotlivé složky - zpěv s hlasovým výcvikem, intonací, rytmem a hudební teorií, hru na hudební nástroje, improvizaci, hudebně pohybovou výchovu a poslech hudby. Jarmila Vrchotová – Pátová navádí k úspěšnému předávání poznatků a dovedností [2, s. 39]: *„Pokyn, který některému žákovi nespírně pomůže, nebo přímo způsobí kvalitativní obrát v procesu jeho učení a jeho vývoji, jinému žákovi mnoho nepomůže nebo je pro něj předčasný. Proto musí každý učitel pečlivě analyzovat nejen stadium vývoje žáka, ale i jeho celkovou individualitu a zkoušet, uplatňovat, vyhledávat, objevovat a vymýšlet*

metodické pokyny pro různé pěvecké úkony tak, aby měl žák „na vybranou“. Je samozřejmé, že obtížnější je vybírat metodické pokyny pro kolektiv, než pro jednotlivce.“

1.3.1 Zpěv

Vrchotová – Pátová, J. [2, s. 5,6] definuje zpěv takto: *„Zpěv je zvláštní způsob sdělování myšlenek prostřednictvím tónů, kterých je lidský hlas schopen (hudební řeč), spojených s řečí. „A je součástí kulturního života národa.“*

Podle Daniela, L. [1, s. 12] je hlavním cílem hudební výchovy, vychovávat žáka pomocí uměleckého díla. K tomu je třeba zajistit, aby zpěv žáků měl tak vysokou úroveň, aby se žákům líbil a byl pro ně estetickým zážitkem. Hlasový výcvik je proto v hudební výchově klíčovou disciplínou a jeho úspěšné provádění nezbytnou podmínkou pro dosažení cíle. Učitel hudební výchovy by měl sám dobře ovládat zpěv, aby mohl nejen posoudit pěvecký výkon, ale také jej kvalitně předvést.

Voborník, B. a Schnierer, M. [4, s. 61] formulují, že zpěvní projev žáků se může uskutečňovat v rovině reprodukce (interpretace) nebo vokální tvořivosti (improvizace). Cílem vokálních činností je rozvíjet pěvecké hudební schopnosti, dovednosti a návyky. Žáci si osvojují základní hygienu (hlasová a duševní – přiměřená síla, výška, měkké hlasové začátky, dostatek spánku, správný pracovní režim dne, správná životospráva, správně organizované a kladně působící pracovní prostředí, aj.) a kulturu pěveckého projevu pomocí vybraných písní (projev přirozený, samozřejmý, uvolněný, civilní, nikoli však vulgární).

Snažíme se dosáhnout toho, aby žáci zpívali s rozmanitým výrazem, založeným na prožitku hudební i textové stránky. Směřujeme k tomu, aby uvědoměle ovládali vlastní hlasový aparát, při dechové úspornosti a správné rezonanci dosahovali zvukného, nosného a dynamicky odstupňovaného tónu, aby zpěv byl prováděný s dostatečnou výslovností, rytmicky správně a intonačně čistě. Osvojované písně mají vzbuzovat radost ve zpěvu a probouzet lásku k okolnímu světu.

Pěvecké činnosti patří k nejjednodušším a nejpřirozenějším hudebním aktivitám. Zpěv je v MŠ základem všech hudebních činností. V tomto období je vhodné děti učit zpívat jednoduché a krátké písně, jejichž obsah je pro děti blízký a srozumitelný. Nejdůležitější jsou lidové písně, které zpravidla mají malý rozsah, jednoduchý rytmus, jednoduchý hudební útvar a některé jsou pro děti známé a blízké již při nástupu do MŠ,

prostřednictvím zpěvu své matky, otce a svých blízkých. Také se mohou učit zpívat písni umělé, které jsou ale pro děti předškolního věku složitější.

Učitelka by se měla snažit vzbudit zájem o písničku výběrem určité motivace, například pohádkou, obrázky, divadlem (loutky, maňásek), povídáním, ale i samotnou písničkou. Následně ji dětem zazpívá bez doprovodu, po zazpívání vede s dětmi rozhovor o obsahu písničky a popřípadě vysvětluje významy slov a faktů, které jsou dětem neznámé, dále se děti učí písničku zpívat po částech, ale současně text s melodií. Pro zapamatování je nutné písničku opakovat. Může být doprovázena učitelkou hrou na hudební nástroj, dětmi hrou na rytmické nástroje, hrou na tělo nebo pohybem.

Učitelka by měla být pečlivá při výběru činností, jelikož dětský hlas je velmi jemný, křehký a slabý, tudíž při nerozváženosti činností a nároků na dětské hlasivky a nedodržování zásad hygieny hlasu, je snadné jej poškodit. Učitelka dosáhne nejlepších výsledků především vlastním vystupováním a projevem, protože je pro děti vzorem a děti jí napodobují.

Vrchotová – Pátová, J. [2, s. 18] se v základech pěvecké techniky soustřeďuje na tři složky: dechovou, hlasovou a artikulační techniku.

1.3.1.1 Dechová technika

Voborník, B. a Schnierer, M. [4, s. 65] zdůrazňují, že „*Prvním předpokladem rozvoje pěveckého hlasu je správný pěvecký dech. Je to fyziologický proces, ovládaný vůlí, ale souvisí i s procesy psychickými.*“ Podle Sedláka, F. [3, s. 140] usilujeme v hudební výchově o navození kombinovaného dechu žeberně bráničního, při němž bránice klesá dolů, a spodní volná žebra se rozestupují do stran. Tak se dostává vzduch do spodních částí plic, čímž se vytvářejí předpoklady pro zpomalený výdech a omezuje se současně i škodlivý tlak na hlasivky. Při tomto hlubokém bráničním dýchání vdechují žáci polootevřenými ústy i nosem současně, nezvedají při tom ramena, nevypínají hrudník a nevtahují břicho dovnitř, ale naopak dbají, aby se břišní stěny vyklenuly, a tento pohyb dopředu kontrolují rukou přiloženou na břišní dutinu (dýchají do břicha).

Daniel, L. [1, s. 13] uvádí příklad dechového cvičení, které může vypadat například tak, že žáci se rovně posadí (nebo postaví) a ruce nechají volně svěšené. Potom hluboce, neslyšeně nosem nadechnou na 3 – 4 doby, na jednu dobu zadrží dech a polohlasně na slabiku mu, mo, ma apod. hlavově nasadí udaný tón ve vyšší poloze

($a_1 - d_2$) a drží jej na 4 – 8 – 12 dob (podle pokročilosti). Syčení je pro třídu mnohem méně vhodné, neboť stěžuje kontrolu. Zpěvem zároveň připravujeme tvoření hlavového tónu. Později je možno místo slabik zpívat otevřenými ústy na zadopatrové n (“brumendo“), které také podporuje tvoření hlavového tónu. Také zpívání celých vět (třeba z textu nacvičené písně) na jednom tónu je vhodné a proto účelné. Pokaždé cvičení několikrát opakujeme, třeba na různých tónech.

Děti při zpěvu v MŠ nejčastěji sedí nebo klečí na patách, stojí jen výjimečně a důležitý je prostor mezi jednotlivými dětmi. Tělo musí být vzpřímené, ale zároveň uvolněné, ramena volně svěšena, během zpěvu bez pohybu. Učitelka sedí nebo stojí tak, aby byla s dětmi ve stejné rovině pohledu, aby děti nemusely k učitelce zvedat hlavu.

1.3.1.2 Hlasová technika

Hlasová cvičení jsou podle Voborníka, B. a Schnierera, M. [4, s. 67] předpokladem pro ušlechtilý zpěv. Jejich cílem je dosahovat správné rezonance, zvukného, nosného a dynamicky odstupňovaného zpěvného tónu. Vedou k měkkému nasazení tónu, zkvalitňují hlavové znění hlasu, vyrovnávají znění v nižší, střední a vyšší poloze, při spojování dvou nebo více tónu vedou k odlišení legata a staccata, rozšiřují hlasový rozsah, vedou k tvoření čistého, rovného tónu bez tremola a “primitivního“ glissanda. Daniel, L. [1, s. 15] popisuje hlasový výcvik tak, že musí začínat nácvikem hlavového tónu (kukání, houkání, hlasové cvičení shora dolů, aj.), při kterém bude třeba děti odnaučit křičení ve zpěvu. Nevadí síla, ale způsob tvoření tónu. Zpěv polohlasem už u většiny dětí vede ke správnému zpívání a u ostatních alespoň odstraňuje příčiny nehezkého zpěvu.

1.3.1.3 Artikulační technika

Vrchotová-Pátová, J. [2, s. 36] definuje: „*Artikulační technika znamená správnou, přesnou, pružnou pohotovou a srozumitelnou výslovnost. Výslovnost opravujeme při zpívání i při mluvení.*“ Sedlák, F. [3, s. 147] dodává, že při cvičení artikulace jde o správné otevírání úst, potřebnou polohu a zaokrouhlení rtů, které umožňují větší šíři samohlásek a rychlejší a zřetelnější výslovnost souhlásek.

Při výslovnosti samohlásek dbáme, aby byly zvukově vyrovnané a spojené v pěveckém legatu. Při výslovnosti souhlásek usilujeme o jejich rychlé a zřetelné znění. Dělení slabik při zpěvu se liší od dělení gramatického. Slabika ve zpěvu musí být

vždy zakončena samohláskou, která vyplňuje celou délku tónu. Velmi často chybují žáci ve výslovnosti souhlásek na konci slov. Při kolektivním zpěvu často nebývají koncové souhlásky vyslovovány jednotně, současně. Jednotné vyslovování těchto souhlásek docílíme dirigentským pokynem (gestem).

1.3.2 Hra na hudební nástroje

Hudba (zpěv a hra na různé nástroje) provází člověka od prvopočátku lidského života. Lidé z dávných kultur již používaly hudební nástroje např. destičky, kostěné píšťaly, puklice, zvony, ale i některé nástroje např. bubny a ozvučná dřívka, které používáme i dnes.

Voborník, B. a Schnierer, M. [4, s. 97,98] připomínají, že náplní hudební výchovy ve školách v minulých staletích byl zejména zpěv. Nástrojová hra byla opomíjena. V moderní hudební pedagogice a v jejích koncepcích se právě instrumentalizace stává nejvýraznějším trendem. Daniel, L. [1, s. 61] je přesvědčen, že *„Zavedením hry na hudební nástroje do třídy dosáhneme toho, co bychom si přáli mít vždy ve výuce, totiž, že žáci to, co mají ve škole dělat, sami chtějí, nikoliv musí.“* Dále u aktivních hráčů vzbuzují mnohem větší zájem o hudbu vůbec, o získávání poznatků, návštěvu koncertů, aj. Také díky hudebním nástrojům je hudební výchova dostupná všem, tedy i dětem pěvecky handicapovaným. Jsou navíc vyučovací pomůckou a názorninou. Hra na nástroje není myšlena jako náhražka zpěvu, ale jeho doplněk. V hudební výchově rozlišujeme hru na klasické hudební nástroje a na dětské hudební nástroje.

1.3.2.1 Klasické hudební nástroje

Hru na klasické hudební nástroje mohou podle Sedláka, F. [3, s. 179] využívat děti na základní škole, ale jen pokud dosahují potřebné úrovně. Výuka na tyto nástroje se však provádí na lidových školách umění. Mezi tyto nástroje patří například: violoncello, kontrabas, viola, housle, kytara, klavír.

1.3.2.2 Dětské hudební nástroje

„Dětské hudební nástroje nemohou nahradit hru na klasický nástroj“, tvrdí Sedlák, F. [3, s. 179]. Dodává, že jsou ale jejím vhodným předstupněm, a také jsou vhodným prostředkem rytmické výchovy. Umožňují dětem hudebně se projevit bez delší technické přípravy, která je nutná při hře na klasický nástroj.

Velkou pomocí při uplatňování instrumentálních činností bylo seznámení s hudebně pedagogickým systémem německého skladatele Carla Orffa (1895-1982). Orff vypracoval návrh na zhotovení nových dětských nástrojů, které se společně s jeho dílem rozšířily do celého světa.

Sedlák, F. [3, s. 180] připomíná, že „*Hra na dětské hudební nástroje má velký význam v rozvoji hudebnosti dětí. Mohou se v ní hudebně projevit i děti málo hudebně rozvinuté. Vyřukávají jednoduché rytmy na rytmických nástrojích, na melodických nástrojích pak nápěvy písní, které zatím nedovedou samy zazpívat. Tím se rozvíjí jejich hudební sluch i mimo oblast zpěvního hlasu. Dětský instrumentář tvoří nástroje rytmické (bubínky, činel, dřívka, tamburína, triangl, kastaněty, aj.), melodické (metalofon, xylofon, zvonkohra), strunné (viola, violoncello), dechové (zobcová flétna, ústní harmonika).*“

Dětem v MŠ se při hře na hudební nástroj nebo při instrumentálních činnostech zlepšuje motorika, a také sluchová a zraková percepce. Jejich bujnou fantazii, kterou jsou v tomto věku obdarovány, lze využít k rozvoji tvořivosti při různých instrumentálních činnostech např. poznávat, co by mohly představovat různé nástroje, vybírat nástroj pro ztvárnění jevů, věcí nebo zvířat. Učí se vnímat hudební výrazové prostředky, které lze mezi sebou různě spojovat. Jedna z možností je spojit barvu tónu s kontrasty tempa a dynamiky (př. Koně: zahraj na dřívka – dřevěný blok, jak jedou v dále pomalu a postupně se přibližují a jedou stále rychleji). Nejpřirozenější hrou je pro dítě hra na tělo, se kterou se setkává již ve velmi brzkém věku. Ani v MŠ ji nelze opomíjet, jelikož cvičený rytmus následně pomáhá dětem snadněji ovládat hru na hudební nástroje.

Děti v předškolním věku hrají nejčastěji, kromě instrumentálních nástrojů, na zobcovou flétnu. Hra na tento nástroj může být zařazena do hudební chvíle v MŠ, ale také může být samostatně vedena jako kroužek jen pro ty, kteří mají zájem více rozvíjet své dovednosti ve hře na zobcovou flétnu. Technika hry je dobře zvládnutelná. Děti si při hře osvojují správný úchop nástroje, nasazení tónu, dýchání při hře, držení těla a rozvíjí základní znalosti notového zápisu.

1.3.3 Hudebně pohybová výchova

Podle Voborníka, B. [15, s. 36] vyvolávají hudebně sluchové vjemy tělesné reakce, nutí k rytmickým pohybům. Pohybová aktivita při hudbě formou tanečního

projevu má své hluboké kořeny, je odrazem biologických rytmů lidského těla i životních funkcí (např.: pravidelnosti dýchání, srdečního tepu, pracovních pohybů, chůze, apod.). Do těchto přirozených rytmů přináší pak každý člověk své vlastní modifikace, v nichž je vtisknut charakter jeho vnitřního života, jako je svérázná chůze, tempo a intonace řeči, gestikulace a další.

Pohybové dovednosti nejsou samy o sobě cílem hudebně výchovné práce, píše Voborník, B, Schnierer, M. [4, s. 88], ale jen prostředkem, který specifickou cestou umožňuje prožívat a chápat hudební jevy, ovlivňuje vztahy k hudbě a hudební zájmy, formuje hudební schopnosti a je významným motivačním a aktivizujícím faktorem pro ostatní hudební činnosti v hudebně výchovném procesu.

Autoři knihy Praktické úkoly z didaktiky hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ [16, s. 223,224] dělí základní pohybové dovednosti na:

- Hra na tělo – tleskání, pleskání, dupání, luskání.
- Chůze – normální, pérovaná, po patách, se zvedáním kolenem, atd.
- Pérování – na místě, z místa, na obou nohách, plynulé nahoru a dolů, pomalé v kolenou, vysoké pérování s výskoky, atd.
- Běh – volné přeběhnutí po místnosti, pérovaný běh, běh pozpátku a stranou, atd.
- Poskok – přirozený, s ohnutým/propnutým přednožím, zanožením či unožením, dvojposkok, poskočný krok, atd.
- Pohyby rukou a paží – kroužení, švihy, vlny, osmy, kyvy, atd.
- Taneční kroky – chůze, běh poskok, poskočná chůze, přísuný krok, cval, galopový poskok, přeměnný, polkový, valčíkový a mazurkový krok, atd.

Pohyb je typickým a přirozeným projevem chápání hudby dětí již v brzkém věku. Dítě samo reaguje na hudbu pohybem, tleskáním, pleskáním, poskakováním, broukáním apod. Učitelka v MŠ by se měla snažit stále zdokonalovat tyto projevy a také nechat děti rozvíjet jejich spontánní projev. K dítěti je důležité vždy přistupovat velmi citlivě, respektovat jeho věkové zvláštnosti a přizpůsobit jim výběr činností.

Hudebně pohybové činnosti zahrnují v MŠ hry se zpěvem, hudbou, rytmická cvičení, tance, tělesná cvičení podle hudby. Dítě v předškolním věku zvládá koordinovat své pohyby a vyjádřit jednoduchým pohybem obsah písně. Aby se dítě naučilo správně provádět pohyby, tak je důležitý vlastní příklad učitelky. Její pohybové

projevy by měli být kultivované a měla by je dokonale ovládat a také umět děti k určitému pohybu vhodně motivovat.

1.3.4 Rytmus

Sedlák, F. [3, s. 201] vymezuje „*Metodický postup v hudebně pohybové výchově vychází z jednoty slova, hudby a pohybu. Základem je rytmus, který je společný řeči, hudbě, tělesnému pohybu a tanci.*“ Kol. autorů [16, s. 226] se zmiňují o tom, jak rytmus prostupuje vjemy zvukové i pohybové, také je vlastní hudbě i tanci a ještě uměleckým formám slovesným a dramatickým. Přesto vztah hudebního a tanečního rytmu není tak jednoduchý, především proto, že rytmus není samostatný hudební projev sloužící k doprovodu tance, nýbrž je neodlučně spjat s tempem, melodikou, dynamikou, formálním členěním a celkovým charakterem hudby.

Na začátku používáme rytmická cvičení, v nichž se uplatňuje především tleskání, podupy a podobné pohyby, dále mluvená rytmizovaná řeč, popř. hra na malé bicí nástroje. Tato cvičení jsou zaměřena na výchovu elementárního rytmického citění a směřují k náročnějším etudám a jiným hudebním formám.

1.3.4.1 Rytmičká výcvik

Podle Daniela, L. [1, s. 20,21] by se děti v MŠ měly naučit celou řadu rytmických dovedností. Především by měly umět tleskáním reprodukovat rytmus písně a měly by tento výraz také umět používat. Nebudeme je učit definici rytmu, nýbrž tento pojem přirozeně zavedeme do jejich slovníku, např. tak, že vytleskáme písničku a dětem povíme, že jsme zatleskali rytmus písně. Vzhledem k tomu, že ve hře na hudební nástroje budeme pojem rytmus často používat, podaří se nám jej brzy dětem v jejich pojmech udomácnit.

Druhým pojmem bude metrum = doby, každý z žáků musí umět zatleskat nebo poznat v jednoduchých písních dvoučtvrt'ových i tříčtvrt'ových, co je rytmus a co jsou doby. Děti to chápou po svém: že tleskat rytmus znamená tlesknout na každou slabiku, kdežto tleskat doby znamená tleskat, jako bychom pochodovali.

Třetí dovedností je vytleskávání první doby taktu. Pro děti je to tleskání pouze na levou nohu (ve 2/4 taktu). Jako u všech předchozích dovedností, nacvičujeme i tuto dovednost tak, že učitel začne s dětmi nejprve tleskat a teprve do tleskání začne

zpívat. Tyto dovednosti se neustále procvičují, dokud nedovedou žáci sami k písni tleskat rytmus, doby i takty.

1.3.5 Poslechové činnosti

Kol. autorů [16, s. 145] poukazuje na to, že poslech hudby představuje mezi všemi hudebními aktivitami primární formu kontaktu člověka s hudbou. Dítě od nejtělejšího věku více či méně uvědoměle vnímá hudební podněty a teprve později se pokouší o jejich nápodobu.

Voborník, B. a Schnierer, M. [4, s. 118] tvrdí: „*Základním prostředkem poslechových činností je záměrné naslouchání hudbě.*“ Dále doplňují [4, s. 122], že při poslechu hudby sledujeme melodii, rozlišujeme tempovou, rytmickou a dynamickou strukturu hudebního díla a poznáváme její vztahy k melodii a harmonii, rozlišujeme nástrojovou a vokální hudbu, poznáváme podobu koncertu, opery, charakter, druh a žánr poslouchaných skladeb, rozmanité funkce hudby v lidské společnosti, žáci se učí je jednoduše a stručně charakterizovat, na základě hudebních ukávek si vytváříme se žáky elementární představu o význačných osobnostech hudby, interpretech i hudebních skladatelích, všímáme si hudebního života mimo školu.

Daniel, L. [1, s. 100] zdůrazňuje „*Aby se skladby staly opravdu duševním majetkem žáků, je třeba dobře organizovat dobu poslechu a využít všech možností estetického působení na žáky.*“

Pouhý poslech je pro děti předškolního věku namáhavý, děti jsou brzy unavené a nepozorné. K jejich věku je vhodné vybírat skladby krátké, rychlé, veselé se srozumitelným textem. Učitelka by se měla často vracet k již vyslechnutým skladbám, aktivizovat otázkami, konkrétním úkolem. Pro bližší pochopení a vytvoření určitých představ o hudbě, může učitelka poslech hudby doplnit činnostmi pohybovými, poznávacími, výtvarnými, hudebními (pěveckými), instrumentálními, hudebně pohybovými. Hudební dílo může být základem pro tematický celek, může doplňovat celek s jiným námětem, a také může být součástí každodenního rituálu.

V MŠ se uplatňuje poslech živé hudby, který je nejučinnější. Děti mohou navštěvovat různá hudební představení, koncerty, nebo poslouchají učitelku při hře na hudební nástroj. Dochází tak k mnohem většímu prožitku oproti hudbě reprodukované, která se též v MŠ často využívá.

1.3.5.1 Didaktická technika

Sedlák, F. [3,s.273] píše: „*Moderní sdělovací technika (rozhlas, televize, technika zvukového záznamu, reprodukční zařízení) má důležitou úlohu při realizaci cílů hudební výchovy a při zvyšování účinnosti hudebně vzdělávacího procesu. Při vhodném využití motivuje žáky k rozmanitým hudebním činnostem a zvyšuje jejich zájem o hudbu.*“

Moderní sdělovací technika umožňuje dětem například pravidelný styk s hudebními díly významných skladatelů, se světově proslulými interprety ve vynikající kvalitě zvukového i obrazového záznamu na CD a DVD, využití internetu, PC, počítačových programů, výukových DVD, apod., diferencovaly posluchače podle zájmu, ve vyučovacím procesu vytvořily podmínky jeho zrychlení a zvýšení účinnosti. Hudba se tak stala dostupná všem a náš život se tak hudbou naplnil na každém kroku.

Podstatné je, aby se učitelka nebránila modernizaci této techniky, kterou by měla každá MŠ být schopna zajistit podle svých možností, učit se ji ovládat, manipulovat a následně využívat při každé vhodné příležitosti.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíle výzkumu

1. Zmapovat vybavení vzorku mateřských škol hudební a metodickou literaturou využívaných v hudební výchově dětí předškolního věku.
2. Zjistit, zda jsou MŠ vybaveny hudebními nástroji
3. Zmapovat vybavení vzorku mateřských škol audiovizuálními díly využívaných v hudební výchově dětí předškolního věku.

2.2 Výzkumné otázky

1. Jakými zpěvníky a hudebními metodickými materiály jsou MŠ vybaveny?
2. Jaké zpěvníky a metodické materiály MŠ k rozvoji hudebně pohybových aktivit dětí nebo rytmicizaci nejčastěji využívají?
3. Jaké hudební nástroje využívají děti při hudební chvílce?
4. Jsou MŠ dostatečně vybaveny Orffovým instrumentářem?
5. Jaké hudební doprovodné nástroje využívají učitelky při hudební chvílce
6. Jaké audiovizuální díly využívají MŠ k rozvoji hudebních činností?
7. Jaké audiovizuální nahrávky patří v MŠ mezi nejoblíbenější a nejčastěji využívané při hudební chvílce?

2.3 Metody výzkumu

2.3.1 Kvalitativní výzkum

Při zpracování výzkumné části bakalářské práce byl použit kvalitativní výzkum a metoda strukturovaného rozhovoru. Jeho základem je problematika stanovená v úvodu práce.

2.3.1.1 Rozhovor

K získání dat byl použit individuální strukturovaný rozhovor. Výzkumné rozhovory probíhaly v období od dubna 2013 do října 2013. Celkem bylo provedeno 10 rozhovorů. Termín schůzky byl s dotazovanými domluven dostatečně dopředu, aby oběma stranám vyhovoval a nedošlo k časové tísní. Z celkového počtu oslovených 10 učitelek/ředitelek přijaly možnost zúčastnit se výzkumu všechny, s žádostí o předem předložení výzkumných otázek. Před samotným rozhovorem byla v bezprostředním hovoru navozena přátelská atmosféra. Rozhovor obsahuje 10 polootevřených otázek, na které dotazované ihned odpovídají. Celý rozhovor je nahráván na diktafon, z něhož jsou data zaznamenána do tabulek. V příloze je ukázka doslovného přepisu jednoho rozhovoru.

2.3.2 Výzkumný vzorek

Celkem bylo dotazováno 10 učitelek/ředitelek MŠ, z nichž 6 bylo městských a 4 vesnické. Na závěr dodávám, že dotazované jsou v prezentaci uvedeny pouze pod čísly od 1 do 10, aby byl zachován princip diskrétnosti.

2.4 Zpracovaná data

Řízený rozhovor č. 1 (MŠ1)	
Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	vlastní hlas, CD přehrávač, speciální Montessori zvonky, hudební nástroje, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	vlastní hlas - téměř denně, CD přehrávač - téměř každé ráno, speciální Montessori zvonky - jednou za 14 dní při kroužku
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	k navození klidné atmosféry, ke cvičení, během kroužku - ukázka hudby, kterou konkrétní skladatel složil nebo poslech hudby ke zkonkretizování žánru
4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	Žádné
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	do 10 ks (4 ks)
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Rhythms Of The World - hudba z celého světa (Time music - INTERNATIONAL LIMITES); Meditační CD (P. Kater); Elce pelce kotrmelce (V. Fischer); Dětské písničky a říkadla, (M. Vašica)
6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	Žádné
7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	pouze metodiku Marie Montessori
8. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	nemám žádné negativní zkušenosti
9. Využíváte hudební nástroje k rozvoji hudební činnosti?	kromě zvonků, dřívka, triangl, tamburínu, kastaněty, vajíčka, rumbakoule, drhlo
10. Mohla byste mi v krátkosti popsat, jak probíhá u Vás hudební chvílka?	každé ráno, kdy se neukazuje nic nového, sedí děti v kruhu a jeden po druhém vybere písničku, kterou potom zpíváme. Hudební nástroje si vybírají dle vlastních preferencí. Děti doprovázíme vlastním hlasem. Některé dny navozujeme klidnou atmosféru puštěním meditační hudby a děti chodí po vyznačené elipse. Buď jen tak nebo s předmětem, o kterém si budeme vyprávět. Při lekci hudby používáme pohybové hry, zvonky a eventuelně CD přehrávač.
11. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	ano, jaký je výše uvedený hra s Montessori zvonky, 1 za 14 dní, v rámci školky a školkovného, účast je zcela dobrovolná
12. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky	celkem ano
Pokud ne, tak co byste ráda doplnila?	piano nebo elektrické klávesy, které plánujeme doplnit příští rok

Řízený rozhovor č. 2 (MŠ2)

Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	MG/CD přehrávač, hudební nástroje, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	MG přehrávač podle potřeby, CD přehrávač - denně
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	k poslechu skladeb, zvuků zvířat, dopravních prostředků, ke zpěvu, doprovod k dramatickým činnostem, k moderním tancům - aerobic, hip hop, country tance, k dramatizaci, k rytmizaci, k úklidu, karneval, diskotéka, tradice (Vánoce, aj.)
4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	nad 100 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Hlavně, že jsme na vzduchu (Z. Svěrák, J. Uhlíř BaM spol. s.r.o); Poslech hudby v MŠ a 1 třídy ZŠ - jednoduché a melodické písně, zvuky, tóny, písničky, klavírní doprovody, poslechové skladby, pohybové hry spojené s poslechem (P. Jistel Konvoj spol. s.r.o.); Tři čuníci jdou (J. Nohavica EMI / Monitor / Virgin)
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	nad 100 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Prázdninová hitparáda (D. Patrasová Music models Trust); Veselé zpívánky (Maxim Turbulenc, Monitor-EMI s.r.o.); Písničky z pohádek a dětských filmů 1. (Various, Comodo); Malé kotě - upravené písničky různých autorů (J. Suchý, J. Nohavica, I. Mládek, Z. Svěrák a další); Tóny jara (E. Jenčková, Tandem); Když jde malý bobr spát - karaoke (P. Skoumal, J. Vodňanský); Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími (A. Tichá, M. Raková)
6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	Žádné
7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	především doporučím tematické, metodické díly od E. Jenčkové, obsahují říkanky, rytmické deklamace, písničky, také jak s písničkou pracovat, jsou hudebně pohybové. Celá řada dílů, například: Tóny jara, Hody, hody doprovody, aj.; Písničky pro celou rodinu (P. Jurkovič); zpěvník Čarala, Čarala bonga máro (J. Vodňanský); Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími (A. Tichá, M. Raková); Hry s hudbou a techniky muzikoterapie (Z. Šimanovský); Písničky a říkadla s tancem - motivace a postupy (E. Kulhánová)
8. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	Negativní ne, ale naopak bych doporučila seminář Zdeňka Šimanovského, který se zabývá muzikoterapií pro děti i dospělé a velmi přínosné jsou semináře Evy Jenčkové, která vydala celou řadu hudebních metodických příruček k různým tematickým celkům

9. Využíváte hudební nástroje k rozvoji hudební činnosti?	3 klavíry, 1 kytara, 9 keyboardů, 7 kufrů Orff. nástrojů, samovýroba - chřestidla plněná čočkou, kmínem, rýží, pískem, kamínky, obložky, obal kokosů, nástroje z ořechů (skořápky na provázku, z pistácií navléknuté na provázkách)
10. Krátce popište, jak u Vás probíhá hudební chvílka?	muzika probíhá během celého dne, ve všech činnostech. Provádíme dechová cvičení, rozezpívání na slabiky. Novou píseň nejdříve zazpívám, následně rozebereme slova - význam textu, zpíváme části po větách, rytmizace rovnou se zpěvem, hra na ozvěnu, hra na tělo
11. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	MOVE tanečky, YAMAHA - hudební školička 1x týdně, hra na flétnu
12. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky?	ano, i přesto vybavení neustále doplňujeme dle možností a financí

Řízený rozhovor č. 3 (MŠ3)

Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	MG/CD přehrávač, hudební nástroje, video, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	MG přehrávač - 1x měsíčně, CD přehrávač - 1x týdně, hudební nástroje - 2-3x v týdnu, video - 4x do roka
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	ke zklidnění, ke cvičení a tanci, pohybovým činnostem, k poslechu hudby, ke zpěvu, doprovod ke zpěvu, při učení rytmizace
4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	do 20 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Písničky čtyř ročních období dětem (S. Chudoba, Rotag); Zpěvník (J. Uhlíř, Z. Svěrák, Fragment)
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	do 20 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Cvičíme a zpíváme (Fonoklub Uherské hradiště); Ovčáci a čtveráci (B. Kulínská, B. Kulínský); Relaxační hudba - 4 díly Bird song, The sea, Open herth, Sheam (K. Back, T. Beier); Hrajeme si s písničkou - Lidové písničky s doprovodem (Z. Šímanovský, A. Tichá, Portál); Zpívejme si celý rok, Rok ve verších a písničkách (J. Horáčková, Přikrylová Milada plus s.r.o.); Jak počítají kořata (J. Žáček, P. Jurkovič, Portál)

6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	Žádné
7. DVD nevládníte, ale videokazety s hudbou ano. Kolik a jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	2 ks - Hudební nástroje (vyd. HRADECKÝ); Tluče bubeníček (produkce a režie: D. Tarkovský)
8. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	Brožurky k tématům: Zpívejme si celý rok, Rok ve verších a písničkách (J. Horáčková, Přikrylová Milada plus s.r.o.); Já písnička I. (P. Jánský, L. Dvořák, nakladatelství Music Cheb); Tancovala žízala (E. Krupilová, GZ Digital Media, a.s.); Jak počítají kořata (J. Žáček, P. Jurkovič, Portál); Malým zpěvákům - starší vydání (O. Janovská, O. Janeček, I. Hurník, vyd. SPN, Praha), Lidové písničky a hry s nimi, Hrajeme si s písničkou - Lidové písničky s doprovodem (Z. Šimanovský, A. Tichá, Portál)
9. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	Negativní zkušenost máme pouze s jedním hudebním představením, které představoval pán, na jehož jméno si již bohužel nevzpomeneme. Bylo hodinové zpoždění, nedostatečná připravenost - časová prodleva mezi písněmi, zmatenost v písničkách uložených na elektrickém pianu pod určitými čísly.
10. Využíváte hudební nástroje k rozvoji hudební činnosti?	klavír, 1 kufr s Orffovými nástroji a malé bubínky, ve kterých jsou semínka nebo hrách
11. Krátce popište, jak u Vás probíhá hudební chvílka?	písničku většinou vybíráme k danému tématu, děti se snažíme motivovat. Děti sedí při hudební chvílce kolem klavíru v kleku nebo ve stoje. Nejdříve s dětmi provádíme dechová cvičení, rytmizaci, následně je seznámíme s písničkou - dětem ji zazpíváme. Vedeme rozhovor k písni, vysvětlujeme neznámá slova, opakujeme. Některé písně spojujeme s pohybem. Na závěr kreslíme, co nás z písně zaujalo.
12. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	bohužel hudební kroužek nevedeme, ale děti mají možnost dojíždět 10 km do ZUŠ
13. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky?	naše vybavení nám vyhovuje, nebráníme se modernizaci hudebních pomůcek a prostředků, doplňujeme dle finančních možností

Řízený rozhovor č. 4 (MŠ4)

Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	CD přehrávač, MG přehrávač, hudební nástroje, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	MG/CD přehrávač - 2x měsíčně (rozvoj rytmu), 1x týdně (pohyb. Činnosti), Orffovy nástroje - 1x za 2 týdny, klávesy - denně, flétna - 1x týdně, hra na tělo
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	k rannímu cvičení (spojení pohybu a zpěvu), prostřednictvím hudebních nástrojů budování vztahu k hudbě, využití při besídce, atd.
4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	do 20 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Zpívejme si, zpívejme (J. Horáčková, M. Přikrylová plus s.r.o); Pasu, pasu písničky (Dagmar Patrasová, vyd. Bonton); Od jara do zimy - 20 dětských tanečních her (J. Jeřábková, J. Lazarová, J. Ruml, Rotag)
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	do 30 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Máme rádi zvířata (vyd. Comodo), Lidové písničky pro děti 1,2,3,4,5 (vyd. Comodo); Tancujeme s Míšou (M: Růžičková, vyd. Bontonland)
6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	Žádné
7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	Naladte si hlásky (M. Mařáková), Od jara do zimy (J. Jeřábková, J. Lazarová, J. Ruml, ROTAG); Zvuky kolem nás (M. Adamovská, S. Chudoba, ROTAG); Zpívejme si, zpívejme1,2,3 (J. Horáčková, Přikrylová Milada plus s.r.o.); Metodika: Hudební výchova v MŠ (SPN PRAHA); Zpěvník pro MŠ (SPN PRAHA); Elce pelce kotrmelce (V. Fischer, P. Eben, Supraphon), Hudba a pohyb ve škole (E. Jenčková, Tandem); Zpíváme mamince 1. díl, Vrabčáci zpěváci Podzimní zpívání 1, Hody, hody doprovody 1,2, Hudební nadílka, Vánoce přicházejí, Hudební pohádka 1, Tóny jara (E. Jenčková); Já písnička 1,2,3 (P. Jánský, L. Dvořák, MUSIC CHEB)
8. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	Nabídka prodeje po telefonu hudebních prostředků záporné zkušenosti
9. Využíváte hudební nástroje k rozvoji hudební činnosti?	klávesy, flétna, dřívka, triangel, tamburína, bubínek, vlastní výroba (papírová, plastová, kartonová krabička s rýží, čoučkou, kamínky, aj)
10. Krátce popište, jak u Vás probíhá hudební chvílka?	dýchání - hluboký nádech, velký výdech na písmeno (s), dlouhé (s) a kouskované (s,s,s); rozezpívání - pomocí kláves, na slabiky tvořené dětmi LA, MI, ZU, atd., procvičování akordů.; zpěv písní za doprovodu kláves, hra na tělo a rytmizace s hudebními nástroji, sladění pohybu se zpěvem
11. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	hra na flétnu

12. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky?	ano, s vybavením jsem spokojená
Pokud ne, tak co byste ráda doplnila?	Doplnit moderní zpěvníky, metodické literatury, CD. PC Při buzení dětí, k úklidu, forma rituálu, zvuky hudebních nástrojů, hudební programy

Řízený rozhovor č. 5 (MŠ5)

Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	MG/CD přehrávač, hudební nástroje, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	zpíváme denně a prostředky střídáme dle nálady téměř denně, MG přehrávač vůbec nevyužívám – zdlouhavá manipulace oproti CD přehrávači
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	při ranní rozcvičce, různých rituálech, příležitostně při hudební chvilce, hudebních činnostech, k motivaci, na karneval, diskotéky, různé tradice (Vánoce, Velikonoce, aj.), jako prostředek neverbální komunikace
4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	nad 40 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	nemám, protože je nepoužívám
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	do 30 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	CD od D: Patrasové - např.: Vánoce s Dádou, Pasu, pasu písničky, Hitparáda s Dádou (Supraphon); Veselé zpívanky /Platinová edice / 2CD, (Maxim Turbulenc); Tři čuníci jdou (J. Nohavica); Kdyby prase mělo křídla (P. Skoumal); Tóny jara (E. Jenčková, Tandem); A day without rain (Enya); Hodina zpěvu, Když se zamiluje kůň (Z. Svěrák, J. Uhlíř); Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími (A. Tichá, M. Raková, Portál)
6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	Žádné
7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	téměř celou řadu metodických děl E. Jenčkové; Zpívejme si, zpívejme 1,2 (J. Horáčková, vyd. Příkrylová Milada plus s.r.o.); Zpěvníček pro nejmenší (E. Hradecký, Supraphon); Písničky a říkadla s tancem (E. Kulhánková, Portál); Kreslím, zpívám, počítám (I. Rybářová, I. Jandová, V. Macek); Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími (A. Tichá, M. Raková, Portál); osobní zásobník písniček podle ročních období, který používám nejčastěji

8. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	ne, ale navštěvujeme semináře E. Jenčkové, od které vždy čerpáme nebo přes doporučení od kolegyň, nebo si děti nosí vlastní CD z domova
9. Využíváte hudební nástroje k rozvoji hudební činnosti?	téměř v každé třídě máme elektrické klávesy nebo klavír, housle, kytara, flétna, soubor Orff. instrumentáře, dřevěná vajíčka, rolničky na uklidnění, zvonkohra, samovýroba - chřestidla, bubínky
10. Krátce popište, jak u Vás probíhá hudební chvílka?	Probíhá nenásilně a příležitostně. Dřív si děti nosily židličky ke klavíru, dnes je to tak, že ráno vyberu známou písničku, při které se rozezpíváme, děti někdy sedí na koberci, jindy stojí kolem klavíru, a poté se učíme novou nebo opakujeme písničku, kterou jsme se naučili a někdy ji spojíme s pohybem nebo ji doprovázíme hrou na tělo nebo hrou na rytmické nástroje. Písničku zpíváme i volně během dne.
11. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	ne, ale je možné docházet do ZUŠ - hra na hudební nástroje, sólový zpěv, ve vzdálenosti do 1 km od naší MŠ
12. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky?	ano, jsem velmi spokojena
Pokud ne, tak co byste ráda doplnila?	Modernizaci se nebráním, ale v tuhle chvíli není nic, na co bych si stěžovala, co bych si přála

Řízený rozhovor č. 6 (MŠ6)

Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	CD/MG přehrávač, hudební nástroje, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	zpíváme denně, CD/MG přehrávač využíváme téměř denně, střídáme podle výběru písně na čem je písnička nahraná
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	při ranní rozcvičce, k různým rituálům, při úklidu, k uklidnění, jako doprovod ke zpěvu, hudební nástroje k rytmizaci, k poslechu a pohybovým činnostem, k různým akcím MŠ
4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	nad 40 ks

Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Písničky čtyř ročních období dětem - 1 a 2 komplet (S. Chudoba), cvičební a poslechová část, notový záznam a texty všech písní; Zpěvník písniček pro děti (R. Jiša); Honzova „DÁVEJ BACHA“ hitparáda - Jan Čenský a jeho kamarádi (J. ČENSKÝ, Multisonic a.s.)
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	nad 40 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Hodina zpěvu - 6 dílů, př.: Nemít srdce - vadí; Zažít krachy - nevadí (J. Uhlíř, Z. Svěrák); Zpívejme si, zpívejme 1,2 (J. Horáčková, vyd. Přikrylová Milada plus s.r.o.); Ať žijí duchové - původní nahrávka z dětské hudební komedie (O. Slezák); HARP-HARFA - relaxační hudba (L. Váchalová); Rozpustilé zpívanky, (MAXIM TURBULENC); Jak počítají kořata (J. Žáček, P. Jurkovič, Portál)
6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	Žádné
7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	Malým zpěvákům (O. Janovská, O. Janeček, I. Hurník, vyd. SPN, Praha); Skřivánek (PANTON); Příručka klavírních doprovodů a dirigování písní v MŠ a ZŠ (M. Kodejška, M. Popovič, vyd. Portál); Zpívejme si, zpívejme (J. Horáčková, vyd. Přikrylová Milada plus s.r.o.); Často využívám texty, ke kterým si pak skládám vlastní doprovod, Jak počítají kořata (J. Žáček, P. Jurkovič, Portál)
8. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	Nemám
9. Využíváte hudební nástroje k rozvoji hudební činnosti?	na 2 třídy je jeden klavír, to znamená celkem 6 klavírů, 3 kytary, vlastní flétny učitelky a 12 Orffových kufrů s nástroji
10. Krátce popište, jak u Vás probíhá hudební chvílka?	děti sedí na židličkách, dbáme na správné držení těla, dýchání (jak dělá větříček, v ruce drží kapesníček a foukají do něj), rozezpívání na jednoduchou píseň, pak následuje píseň k tématu. Někdy děti využívají Orffovy nástroje, každé dítě má svůj nástroj a mezi sebou si je vyměňují
11. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	hra na flétnu a pěvecký kroužek 1x týdně
12. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky?	ano, myslím, že není potřeba nic doplnit, nic nám nechybí
Pokud ne, tak co byste ráda doplnila?	nebránila bych se vybavením nových hudebních pomůcek/prostředků, ale muselo by se jednat o velmi účelný doplněk (nová technika, CD, metodická literatura, aj., který bych ráda a často využívala při hudebních chvílkách

Řízený rozhovor č. 7 (MŠ7)

Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	CD/MG přehrávač, hudební nástroje, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	CD přehrávač využíváme denně, MG přehrávač zhruba 2x do měsíce a hudební nástroje 2x - 3x týdně
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	k rozvoji hudebně pohybových aktivit dětí, jako motivaci, při vystoupení s dětmi pro rodiče, veřejnost v obci, k vítáním občánků a při hudebních chvilkách v MŠ
4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	do 20 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Písničky čtyř ročních období dětem - 1 komplet se zpěvem, 2 komplet pouze doprovod (S. Chudoba); Usměvavé písničky - vybrala a sestavila 5 písniček k pohádce - k dramatizaci (L. Frištenská, divadlo Úsměv)
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	do 30 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Zpívejme si, zpívejme (J. Horáčková, M. Příkrylová plus s.r.o.); Tancovala žížala (E. Krupilová, GZ Digital Media, a.s.); Elce pelce kotrmelce - zpěv s pohybem, uvnitř CD metodika ke cvikům k písním (P. Eben, v. Fischer); Tancovala poklička (M. Balla); Říkanky a písničky - rozdělené podle ročního období, v podání dětí z Dismanova rozhlasového dětského souboru (PLATON); Hodina zpěvu (J. Uhlíř, Z. Svěrák, Universal);
6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	Žádné
7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	veškeré metodické příručky od p. Jenčkové; Mám v hlavě myš - Lenku (J. Uhlíř, Z. Svěrák, FRAGMENT); Barevné cinkání - jednoduché písničky, hudební nauka (V. Beilová, MUSIC CHEB); Naladte si hlásky (M. Maťáková); Písničky čtyř ročních období dětem (S. Chudoba, ROTAG); Muzikanti co děláte - hudební nástroje, obrázková příloha (K. Franta), Písničková vymyslila (K. Daňhel); Tancovala žížala (R. Linhart a I. Umáčený, KMa, s.r.o.)
8. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	Nemám
9. Využíváte hudební nástroje k rozvoji hudební činnosti?	kytara, 2 klávesy, housle, flétna, Orffův instrumentář, nástroje od p. Jenčkové, dřevěné vejce, drhla, sada bicí, oříšky nalepené na kartonu, chrastítka - plechovky, plastové krabičky

10. Krátce popište, jak u Vás probíhá hudební chvílka?	nejčastěji spontánně s kytarou, dle konkrétní situace (improvizace), často v návaznosti k tématu (s celým kolektivem, případně zájemci), často ve spojení s pohybem dětí, hra na tělo
11. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	hra na flétnu, 2 km odsud v ČB je možnost navštěvovat Dům dětí a mládeže, nejbližší od naší MŠ, cca 2 km
12. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky?	Ano, jsme velmi spokojeni
Pokud ne, tak co byste ráda doplnila?	v tuhle chvíli není potřeba nic doplňovat, protože došlo k modernizaci celé MŠ, včetně pomůcek a vybavení

Řízený rozhovor č. 8 (MŠ8)

Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	CD přehrávač, MG přehrávač, hudební nástroje, PC, PC s internetem, hudební nástroje, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	CD přehrávač, PC nebo PC s internetem denně, MG přehrávač velmi málo, když nemáme nebo nemůžeme vyhledat konkrétní píseň/skladbu na CD/internetu, hudební nástroje 2x - 3x týdně
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	MG přehrávač, CD přehrávač/PC k hudebně pohybovým činnostem, při ranní rozcvičce, doprovod ke zpěvu, k poslechu, relaxaci - uklidnění, při akcích v MŠ, při besídce; PC s internetem k reprodukci písni/skladeb, ke zhlédnutí různých koncertů, vystoupení a klipů, k poslechu vážné hudby;
4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	do 20 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Zpěvník - písničky i s textem (J. Uhlíře, Z. Svěráka); Písničky čtyř ročních období dětem, 2 komplety (S. Chudoba, ROTAG); Usměvavé písničky I. (L. Frišetská, STUDIO KONEČNÁ); Komáři se ženili (P. Hannig, MAXIMUM HANNIG); Klokánek II aneb rozcvička a písničky z klokánkovy kapsičky (Z. Pól, STUDIO ART)
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	do 20 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Zpívejme si, zpívejme 1,2 (J. Horáčková, STUDIO ASI); Tancovala žížala (E. Krupilová, GZ Digital Media, a.s.); Zpívánky - Holka modrooká, Pec nám spadla (M. Vašica, T PRODUCTION CZ s.r.o.); A. Dvořák, J. S. Bach - Braniborský koncert 1,2,3 (distributed in the UK by Hoppa Ltd.); B. Smetana - Má vlast, (Schwan STABILO, ČR, s.r.o.); Hra se zvuky bim bam + CD zvuky -zvířátka, technika, hudební nástroje a malý orchestr (GRANNA)
6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	Žádné

7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	Zpívejme si, zpívejme (J. Horáčková, Přikrylová Milada plus s.r.o.); Tancovala žízala (R. Linhart a I. Umáčený, KMa, s.r.o.); Maličká su 1,2 (J. Stojan, vyd. JASTO); Já písnička 1 (P. Jánský, L. Dvořák, vyd. MUSIC CHEB); Lidové písničky a hry s nimi (Z. Šimanovský, A. Tichá, vyd. Portál); Muzikanti co děláte - obrázková příloha s hudebními nástroji (K. Franta); Učíme se poslouchat - pracovní sešit (V. Pospíšilová, M. Vozar, vyd. Talacko Music); Hry s hudbou a techniky muzikoterapie (Z. Šimanovský); Písničková vymyslila (K. Daňhel)
8. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	S hudebním představením Bambiny, Saxana aneb strašidel se nebojíme
9. Jaké hudební nástroje využíváte při hudební chvílce?	klávesy, flétna, Orffův instrumentář, dřevěné vejce, drhla, řehtačky
10. Krátce popište, jak u Vás probíhá hudební chvílka?	dbáme na správné držení těla, dýchání před zpěvem, rozezpívání na slabiky/jednoduché a známé písničky, nové písničky využíváme k navození tématu nebo téma obohacujeme písničkou, zpíváme písničky podle přání dětí, někdy ke zpěvu zapojíme hru na tělo, nástroje (i mimo řízenou činnost), nebo pohyb, tanec
11. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	hra na flétnu
12. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky?	myslím, že ano, ale určitě se nebráníme doplňováním novým kvalitním prostředkům či hudebními pomůckám
Pokud ne, tak co byste ráda doplnila?	nic konkrétního

Řízený rozhovor č. 9 (MŠ9)

Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	CD přehrávač, hudební nástroje, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	CD přehrávač, hudební nástroje 2x - 3x týdně
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	k hudebně pohybovým činnostem, doprovod ke zpěvu, k rytmicizaci, k uklidnění, k poslechu hudby, k motivaci, při chůzi po elipse
4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	Žádné
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	nevlastníme z důvodu zdlouhavé manipulace, proti CD přehrávači
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	do 10 ks (4 ks)

Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Když se zamiluje kůň (Z. Svěrák, J. Uhlíř, FRAGMENT); Kdyby prase mělo křídla, Lidové písničky (P. Skoumal, Supraphon); relaxační hudba Violet Sunset, (Manfred Trendel); Zen: Music for Balance and Relaxation (J. Brandmeier a Daniel May);
6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	Žádné
7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	Zpěvníček pro nejmenší, např.: To je on, malý slon, O co, o co, šnečku, šnečku, Malý lvíček, Pohybová část - Velryba, Hroši (E. Hradecký, Supraphon); Já písnička I., např.: Adámku náš, Utíkej, Káčo, Bejvávalo (P. Jánský, L. Dvořák, vyd. MUSIC CHEB); Zpěvník (J. Uhlíř, Z. Svěrák, FRAGMENT)
8. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	nemám žádné negativní zkušenosti
9. Jaké hudební nástroje využíváte při hudební chvílce?	1 x týdně klávesy, z Orffovo instrumentáře dřívka, triangl, činelky, rumbakoule, vlastní výroba
10. Krátce popište, jak u Vás probíhá hudební chvílka?	rozezpívání - solmizační slabiky, opakování již naučených písní, tanečků, zařazení nových. Vyjádření hudby pohybem, povídání si o skladbě - poslech. Jaká byla? Co jste si představily? apod. Po skončení zpívánek následuje individ. 20 minut s dětmi, které učí učitelka ze ZUŠ na klávesy.
11. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	zpěv 1x týdně
12. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky?	ne, chtěli bychom postupně vybavovat a doplňovat různé hudební pomůcky a prostředky, především bychom chtěli vlastnit klavír/klávesy
Pokud ne, tak co byste ráda doplnila?	především bychom chtěli vlastnit klavír/klávesy, dále hudební nástroje a zpěvníky, metodické příručky

Řízený rozhovor č. 10 (MŠ10)

Otázky	Odpovědi
1. Jaké prostředky využíváte k rozvoji hudebních činností ve své MŠ?	CD přehrávač, PC, interaktivní tabule, MG přehrávač, DVD přehrávač, hudební nástroje, hra na tělo
2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?	CD, MG přehrávač nebo hudební nástroje - téměř denně, interaktivní tabule - program se zvuky - jednou za 2-3 měsíce, DVD přehrávač - 1x za měsíc
3. K čemu využíváte hudební prostředky a pomůcky?	k pohybovým činnostem, doprovod ke zpěvu, k rytmizaci, k uklidnění, k poslechu hudby, při ranních hrách, při řízené činnosti, k motivaci tématu, ke sladění pohybu s hudbou, k rytmizaci básničky, říkanky, písničky, k předvádění určitých zvuků věcí, zvířat, jevů (déšť), interaktivní tabuli využíváme program - Pro nejmenší, (H. Daňková, Edice chytré dítě) - přiřazují se zvuky k různým jevům, věcem či zvířatům, PC využíváme ke spouštění písní/skladeb na CD nebo flash kartě

4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?	nad 40 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Hitparáda - Jan Čenský a jeho kamarádi (J. ČENSKÝ, Multisonic a.s.); Dobrodružství žížaly Julie (D. Patrasová, Cover editor Naďa Dvorská); Hlavně nesmí býti smutno (J. Uhlíř, Z. Svěrák, BaM spol. s.r.o.)
5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?	nad 40 ks
Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější?	Zpívejme si celý rok (J. Horáčková, Asi studio); Tancovala žížala (E. Krupilová, GZ Digital media a.s.); Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími, Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími (M. Raková, A. Tichá, Portál), Tóny jara (E. Jenčková, Tandem)
6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou?	2 ks; Cvičíme s Míšou 1 (M. Růžičková, Bontonland); Disco hitparáda s Dádou (D. Patrasová, Parlophone Czech Republic)
7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?	Já písnička I. II (P. Jánský, L. Dvořák, vyd. MUSIC CHEB); Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími, Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími (M. Raková, A. Tichá, Portál) Metodické příručky - Maminky mají svátek, Tóny jara, Jarní probuzení, Hudební žerty s Mikulášem, Z pohádky do pohádky (od E. Jenčkové, vyd. Tandem); Jaro, Léto a podzim, Zima, Adventní čas (D. Šotnerová, nakl. RUBICO); Kolotoč her, písní a říkadel, (P. Eben, P. Jurkovič a spol., MUSIC SERVIS); Příběhy z podmořské hlubiny, (V. Ledvinková, ROTAG), Mikulášská pohádka, Májová pohádka, Malá jarní pohádka - muzikály (A. Riegerová, ROTAG)
8. Máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.?	myslím, že žádné negativní zkušenosti nemám
9. Jaké hudební nástroje využíváte při hudební chvílce?	4x klávesy, flétna, 4x Orffův instrumentář, hra na tělo, vlastní výroba
10. Krátce popište, jak u Vás probíhá hudební chvílka?	Rozdýchání, rozezpívání po půl tónech, následně se učíme nebo opakujeme písničku k danému tématu, nejdříve ji zazpívám dětem s doprovodem hudebního nástroje, děti poté opakují jednotlivé části písně. Někdy písničky spojujeme s rytmickými nástroji či pohybem
11. Je možné navštěvovat hudební kroužek ve vaší MŠ?	1 km od MŠ je možné navštěvovat ZUŠ (zpěv, hra na flétnu, klavír, kytaru, aj.)
12. Myslíte si, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky?	myslím, že je dobře vybavena
Pokud ne, tak co byste ráda doplnila?	jen bych ráda doplnila hudební nástroje tak, aby mohly hrát všechny děti

2.5 Výsledky

Základní dětský repertoár paní učitelky ovládají a bez problémů děti naučí, pokud je děti neznají už z rodiny. Význam MŠ je ve schopnosti učitelek tyto jednoduché pěvecké činnosti rozvinout:

1. Repertoárově.

Naučí děti písničky lidové či umělé, které získají ve zpěvnících. Ve zkoumaném vzorku MŠ je vybavení zpěvníky vcelku dostatečné. Ve čtyřech MŠ (2,5,6,10), které sídlí ve městě, vlastní dostatek zpěvníků. Učitelky, se kterými jsem prováděla rozhovor, využívají nejvíce zpěvníky:

Čarala, Čarala bonga máro (J. Vodňanský); Já písnička I., II (P. Jánský, L. Dvořák, vyd. MUSIC CHEB); Zpěvníček pro nejmenší (E. Hradecký, Supraphon); Malým zpěváčkům (O. Janovská, O. Janeček, I. Hurník, SPN, Praha); Kreslím, zpívám, počítám (I. Rybářová, I. Jandová, vyd. V. Macek); Skřivánek (PANTON); Příručka klavírních doprovodů a dirigování písní v MŠ a ZŠ (M. Kodejška, M. Popovič, Portál); Kolotoč her, písní a říkadel (P. Eben, P. Jurkovič a spol., Music Servis); Písničky pro celou rodinu (P. Jurkovič, Portál); Jak počítají koťata (J. Žáček, P. Jurkovič, Portál); Práce s písní 1,2, Vánoce přicházejí (E. Jenčková, vyd. Tandem); Učíme děti zpívat (A. Tichá, Portál); Jaro, Léto a podzim, Zima, Adventní čas (D. Šotnerová, nakl. RUBICO); Zpívejme si, zpívejme 1,2,3 (J. Horáčková, Přikrylová Milada plus s.r.o.); také různé texty, ke kterým si učitelka skládá vlastní doprovod a osobní zásobník písniček podle ročních období.

Ve čtyřech MŠ (3,4,7,8) které sídlí ve vesnicích, vlastní přiměřené množství zpěvníků, které jsou schopné během školního roku využívat. Jsou to: Zpěvník - Tancovala žížala (R. Linhart a I. Umáčený, KMa, s.r.o.); Zpívejme si, zpívejme, Zpívejme si celý rok, Rok ve verších a písničkách (J. Horáčková, Přikrylová Milada plus s.r.o.); Já písnička I. (P. Jánský, L. Dvořák, nakl. Music Cheb); Malým zpěváčkům - starší vydání (O. Janovská, O. Janeček, I. Hurník, vyd. SPN, Praha); Nalaďte si hlásky (M. Maťáková, Pratr); Zvuky kolem nás (M. Adamovská, S. Chudoba, vyd. Rotag); Zpěvník pro MŠ (SPN Praha), Elce pelce kotrmelce (V. Fischer, P. Eben, Supraphon); Mám v hlavě myš - Lenku (J. Uhlíř, Z. Svěrák, Fragment); Barevné cinkání - jednoduché písničky; Hudební nauka (V. Beilová, Music Cheb); Písničky čtyř ročních

období dětem (S. Chudoba, Rotag); Maličká su 1,2 (J. Stojan, vyd. Jasto); Písničková vymyslivna (K. Daňhel).

Vybavení zpěvníky ve dvou městských MŠ je vcelku nedostatečné. V MŠ1 nevlastní žádné zpěvníky. Učitelky čerpají z písní, které umí nazpaměť. V MŠ9 vlastní pouze tituly: Já písnička I. (P. Jánský, L. Dvořák, nakl. Music Cheb) a Zpěvník (J. Uhlíř, Z. Svěrák, vyd. Fragment).

Nejčastěji se v MŠ vyskytují zpěvníky se známými lidovými písničkami, jako jsou například: Já písnička, Maličká su, Tancovala žížala, aj., a také zpěvník Zpívejme si, zpívejme, ve kterém písně nejsou již tak známé, ale jsou tématem dětem velmi blízké a intonačně rozsahově jednoduché. Zpěvník obsahuje CD, na němž jsou písně nahrány vždy dvakrát. Poprvé zpěv a doprovod k využití především pohybových činností a poslechu, podruhé pouze doprovod využívaný ke zpěvu dětí v MŠ.

Velmi zajímavé, s vtipným textem vhodným pro děti, jsou zpěvníky: Jak počítají koťata - vytvořil známý básník Jiří Žáček a hudební pedagog a skladatel Pavel Jurkovič. Obsahuje přes padesát zhudebněných básniček, některých již známých, jiných zcela nových. Písničky jsou provázeny půvabnými ilustracemi Stanislava Dudy. Kniha obsahuje CD s některými písničkami nazpívané dětským sborem. Dále zpěvník Písničková vymyslivna Karla Daňhela - je částí osmidílného cyklu hudebně - výchovných programů. Cílem programu je seznámit děti s postupem při tvorbě písničky a probudit v dětech rytmické a tonální citění prostřednictvím aktivní účasti dětí na tvorbě a zpěvu písniček.

2. Rozvinutí pohybovými činnostmi.

Improvizace učitelky, nebo využití literatury, kde jsou pohybové činnosti ve spojení s písničkou popsány.

Ve čtyřech městských MŠ (2,5,6,10) vlastní velké množství metodických brožurek zpěvu spojeným s pohybem, někdy i s hrou a kreslením, ale nejčastěji využívají tyto tituly: Metodické díly od E. Jenčkové, vyd. Tandem – Tóny jara, Hody, hody doprovody 1,2, Vrabčáci zpěváci, Podzimní zpívání, Rytmy zimy, Hudební nadílka, Dopravní prostředky, Zpíváme mamince 1,2, Čertovské dovádění, Hudební žerty s Mikulášem a čerty; Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími, Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími (A. Tichá, M. Raková, Portál); Lidové písničky

a hry s nimi (Z. Šimanovský, A. Tichá, vyd. Portál); Hry s hudbou a techniky muzikoterapie (Z. Šimanovský, Portál); Písničky a říkadla s tancem - motivace a postupy (E. Kulhánková, Portál); Příběhy z podmořské hlubiny (V. Ledvinková, Rotag), Mikulášská pohádka, Májová pohádka, Malá jarní pohádka - muzikály (A. Riegerová, Rotag).

Ve čtyřech vesnických MŠ (3,4,7,8) vlastní a zároveň využívají metodické brožurky: Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími (A. Tichá, M. Raková, Portál); Hudba a pohyb ve škole (E. Jenčková, Tandem); Některé metodické díly (od E. Jenčkové, vyd. Tandem) – Tóny jara, Podzimní zpívání, Hudební nadílka, Zpíváme mamince 1, Dopravní prostředky, Hody, hody doprovody 1,2, Vánoce přicházejí, Hudební pohádka, aj.; Srdíčkové zpívání aneb dobrá rada nad zlato (S. Juřinková, M. Přikrylová plus s.r.o.); Od jara do zimy (J. Jeřábková, J. Lazarová, J. Ruml, Rotag); Zpěvníček pro nejmenší (E. Hradecký, Supraphon); Lidové písničky a hry s nimi (Z. Šimanovský, A. Tichá, vyd. Portál); Hry s hudbou a techniky muzikoterapie (Z. Šimanovský, vyd. Portál).

V MŠ1 nevlastní žádnou metodickou literaturu k rozvoji pohybových činností spojené s hudbou, učitelky čerpají ze své improvizční schopnosti a nápadů. V MŠ9 využívají učitelky Zpěvníček pro nejmenší (E. Hradecký, Supraphon).

Mezi nejoblíbenější metodické literatury využívané v MŠ patří: Zpíváme a hrajeme si s dětmi od Aleny Tiché a Mileny Rakové. Kniha přináší náměty, jak pomocí her a zábavných činností seznamovat děti od nejtělejšího věku se zvuky a rytmem, jak je naučit naslouchat hudbě a vést je přes bezprostřední prožívání k aktivnímu zpěvu. Je připraveno 70 písniček a ke každé náměty pro činnosti, které podporují muzikálnost, rozvíjejí zpěv a zároveň působí na citový vývoj dítěte, pěstují vnímavost, fantazii, pozornost i paměť, rozšiřují slovní zásobu, zlepšují jeho komunikaci s okolím i „odvahu“ se projevit, dát najevo svůj prožitek. V knize je přiložené CD se všemi uvedenými písničkami. Dítě se naučí naslouchat a rozumět textu, vnímá náladu a charakter písničky, reaguje pohybem, hrou „na tělo“, hrou na snadno ovladatelné hudební nástroje či kuchyňské náčiní.

Dále soubor hudebních a metodických materiálů Evy Jenčkové, jehož jednotlivé díly jsou zaměřeny na aktualizaci vybraných hudebně výchovných témat nabízející inspiraci k „pedagogické strategii“ a k vytváření přitažlivých situací. Pro učitele

hudební výchovy je to skvělá příležitost ke kreativnímu vyučování bez nežádoucích stereotypů, ale také náročná práce při kombinování rozmanitých metod vzhledem k nesterým hudebním dispozicím dětí ve třídě. Tyto soubory obsahují nabídku písní pro děti, která může být alternativním doplněním repertoárové zásoby učebnic hudební výchovy. Výběr písní preferuje tematické okruhy blízké dětské mentalitě, umožňující pěstovat dětské hudební dovednosti v postupné náročnosti a zároveň jsou vhodné k přirozenému kombinování různých hudebních činností formou tvořivé hry. Velká pozornost je věnována vytváření pěveckých návyků a jejich upevňování prostřednictvím dalších aktivit, zejména pohybem a instrumentální hrou.

Mezi zajímavý metodický materiál, ale zatím stále málo známý a užívaný, je kniha: Hry s hudbou a techniky muzikoterapie Zdeňka Šimanovského, která vznikla jako manuál her a metod, ve kterých je dominantní hudba a rytmus ve spojení s pohybem, mluveným slovem a fantazií. Obsahuje techniky z oblasti muzikoterapie, hudební a dramatické výchovy, a také zmínky o některých hudebně-dramatických žánrech. Více než dvě stovky her, metod a technik v této knize dávají příležitost terapeutovi, učitelce či vychovatelce tvořivě rozvíjet u dospělých a u dětí muzikálnost, smysl pro rytmus pro společnou práci a pro humor i řadu dalších vlastností.

3. Rozvinutí instrumentálními činnostmi:

• hrou na tělo a na instrumenty Orffovy školy.

Učitelky ve zkoumaných MŠ využívají vcelku malé množství metodických materiálů, jsou to: Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání (M. Lišková, Raabe) – Tato publikace mapuje hudební činnosti a aktivity v MŠ. Je rozdělena do tří částí. První část je věnována specifickým cílům HV, druhá část se zabývá osvětlením koncepce RVP PV ve vztahu k hudebním aktivitám a třetí část je věnována hudebním aktivitám, konkrétním příkladům a metodickým postupům. Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími, Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími (A. Tichá, M. Raková, Portál); Metodické díly E. Jenčkové (Tandem); Hry s hudbou a techniky muzikoterapie (Z. Šimanovský, Portál). V MŠ9 nevlastní žádný metodický materiál k rozvoji rytmického cítění a v MŠ1 vlastní pouze metodiku Marie Montessori, která popisuje, jak pracovat se speciálními Montessori zvonky. Učitelky všech MŠ také čerpají ze svých improvizčních schopností a nápadů.

Všech 10 MŠ využívají k rytmizaci při hudební chvíli hru na tělo, nástroje z Orffova instrumentáře a v některých MŠ si vyrábí učitelky nástroje samy. Ve čtyřech MŠ (3,6,8,10) vlastní v každé třídě celý soubor Orffova instrumentáře. V MŠ4 je celkem 12 tříd a vlastní 7 souborů Orff. instrumentáře a v MŠ7 jsou 2 třídy a vlastní 1 soubor.

Ve čtyřech MŠ (1,4,5,9) vlastní pouze některé nástroje ze souboru Orff. instrumentáře. Ve čtyřech MŠ (1,5,7,8) vlastní některé rytmické nástroje od E. Jenčkové - dřevěná vejce, drhla, řehačky a v šesti MŠ (2,3,4,5,7,10)) si vyrábí vlastní nástroje (nástroje z ořechů- obal kokosů, skořápky na provázku, oříšky nalepené na kartonu, skořápky z pistácií navléknuté na provázkách, bubínky, ve kterých jsou semínka nebo hrách, aj. chřestidla- plechovky, plastové krabičky plněná čočkou, kmínem, rýží, pískem, kamínky, oblázky). MŠ1 využívá speciální Montessori zvonky, podle kterých se děti učí zpívat čistě tóny, hledat shodné tóny a rozlišovat tóny vysoké a nízké.

•instrumentálním doprovodem učitelky-hrou na doprovodný nástroj.

Ve zkoumaném vzorku deseti školek je osm MŠ, v nichž pracují učitelky s instrumentálními dovednostmi, které využívají klavír/klávesy, kytaru, flétnu a housle. Ve zkoumaném vzorku jsou čtyři MŠ vybaveny elektrickými klávesami, MŠ9 využívá elektrické klávesy 1x týdně, do MŠ dochází učitelka ze ZUŠ s vlastními klávesami. Dvě MŠ (3,6) jsou vybaveny klavíry a dvě MŠ (2,5) jsou vybaveny elektrickými klávesami i klavíry. Tři MŠ (2,5,7) kytarami, sedm MŠ (2,4,5,6,7,8,10) zobcovými flétnami a dvě MŠ (5,7) houslemi.

V některých MŠ je možnost rozvíjet u dětí hudební dovednosti (např. hra na zobcovou flétnu, piano, zpěv, aj.) při hudebních kroužcích. MŠ (2,4,6,7,8) nabízejí zájmový kroužek hry na zobcovou flétnu v místě MŠ, kroužek zpěvu uskutečňují pouze v MŠ (6,9), v MŠ2 mají děti možnost navštěvovat hudební školičku YAMAHA. V jedné MŠ1 mají děti možnost hry na speciální Montessori zvonky v rámci školkovného. U ostatních MŠ (1,3,5,10) ze zkoumaného vzorku mohou děti docházet/dojíždět do ZUŠ ve vzdálenosti od 1 do 10 km.

4. Hudební schopnosti dětí jsou rozvíjeny činnostmi poslechovými.

Osm MŠ je vybaveno magnetofonovými (dále jen MG) přehrávači, MŠ (1,9) nevlastní MG přehrávač z důvodu zdlouhavé manipulace oproti CD

přehrávači. V MŠ2 vlastní nad 100 ks, audiokazet, ve třech MŠ (5,6,10) vlastní nad 40 audiokazet (dále jen MC), ve čtyřech MŠ (3,4,7,8) vlastní do 20ks MC.

Mezi nejoblíbenější a nejčastěji využívané MC při hudební chvílce patří: Hlavně že jsme na vzduchu (Z. Svěrák, J. Uhlíř, BaM spol. s.r.o.); Poslech hudby v MŠ a 1 třídy ZŠ - jednoduché a melodické písně, zvuky, tóny, písničky, klavírní doprovody, poslechové skladby, pohybové hry spojené s poslechem (P. Jistel, Konvoj spol. s.r.o.); Tři čuníci jdou (J. Nohavica, EMI / Monitor / Virgin); Zpěvník písniček pro děti (R. Jíša); Honzova „DÁVEJ BACHA“ Hitparáda - Jan Čenský a jeho kamarádi (J. ČENSKÝ, Multisonic a.s.); Dobrodružství žížaly Julie (D. Patrasová, Cover editor Naďa Dvorská); Hlavně nesmí být smutno (J. Uhlíř, Z. Svěrák, BaM spol. s.r.o.) Zpívejme si, zpívejme (J. Horáčková, M. Přikrylová plus s.r.o.); Pasu, pasu písničky (D. Patrasová, vyd. Bonton); Od jara do zimy - 20 dětských tanečních her (J. Jeřábková, J. Lazarová, J. Ruml, Rotag); Písničky čtyř ročních období dětem - 1 komplet se zpěvem, 2 komplet pouze doprovod (S. Chudoba, Rotag), Hodina zpěvu (J. Uhlíř, Z. Svěrák, Universal); Usměvavé písničky - vybrala a sestavila 5 písniček k pohádce - k dramatizaci (L. Frištenská, divadlo Úsměv, Studio Konečná); Zpěvník - písničky i s textem (J. Uhlíře, Z. Svěráka); Komáři se ženili (P. Hannig, Maximum Hannig); Klokánek II aneb rozcvička a písničky z klokánkovy kapsičky (Z. Pól, Studio Art).

Všech deset MŠ je vybaveno CD přehrávači. V MŠ2 vlastní nad 100 ks CD nahrávek, ve dvou MŠ (6,10) vlastní nad 40 ks, ve třech MŠ (4,5,7) vlastní do 30 ks CD nahrávek, ve dvou MŠ (3,8) vlastní do 20 ks nahrávek a v MŠ (1,9) vlastní 4 ks CD nahrávek.

Mezi nejoblíbenější a nejčastěji využívané CD nahrávky při hudební chvílce patří: Rhythms Of The World - hudba z celého světa (Time music - International Limites); Meditační CD (P. Kater); Elce pelce kotrmelce (P. Eben, V. Fischer, Supraphon); Dětské písničky a říkadla (M. Vašica); Vánoce s Dádou, Pasu, pasu písničky Prázdninová hitparáda (D. Patrasová, Supraphon); Veselé zpívánky/ Platinová edice / 2CD, Rozpuštělé zpívánky (Maxim Turbulenc, Monitor-EMI sro); Písničky z pohádek a dětských filmů 1. (Various, Comodo); Malé kotě - upravené písničky různých autorů (J. Suchý, J. Nohavica, I. Mládek, Z. Svěrák a další); Tóny jara, Hudební pohádka (E. Jenčková, Tandem) Když jde malý bobr spát - karaoke (P. Skoumal, J. Vodňanský, Supraphon); Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími, Zpíváme a nasloucháme hudbě

s nejmenšími, (A. Tichá, J. Rak, M. Raková, Studio Dlouhá); Cvičíme a zpíváme (Fonoklub Uherské hradiště); Ovocáci a čtveráci (B. Kulínská, B. Kulínský, Bambini di Praga, Multisonic); Relaxační hudba - 4 díly Bird song, The sea, Open herth, Sheam (K. Back, T. Beier); Hrajeme si s písničkou - Lidové písničky s doprovodem (Z. Šimanovský, A. Tichá, Portál) Máme rádi zvířata 1,2,3,4, (různí interpreti, Universal Music, Comodo); Tři čuníci jdou, (J. Nohavica, EMI / Monitor / Virgin); Kdyby prase mělo křídla, (P. Skoumal, Supraphon); A day without rain (Enya, Warner Bros); Hodina zpěvu - 6 dílů, př.: Nemít srdce - vadí; Zažít krachy - nevadí, Když se zamiluje kuň (Z. Svěrák, J. Uhlíř, Fragment); Zpívejme si, zpívejme 1,2 (J. Horáčková, vyd. Příkrylová Milada plus s.r.o., Studio Asi); Ať žijí duchové - původní nahrávka z dětské hudební komedie (J. Uhlíř, O. Slezák, vyd. František Rychtařík); Harp-Harfa - relaxační hudba (L. Váchalová); Jak počítají kořata (J. Žáček, P. Jurkovič, Portál); Tancovala žížala (E. Krupilová, GZ Digital Media, a.s.); Tancovala poklička (M. Balla, Various Artists); Říkaný a písničky - rozdělené podle ročního období, v podání dětí z Dismanova rozhlasového dětského souboru (Platon); Zpívánky – Holka modrooká, Pec nám spadla (M. Vašica, T Production cz s.r.o.); A. Dvořák, J. S. Bach - Braniborský koncert 1,2,3 (distributed in the UK by Hoppa Ltd.); B. Smetana - Má vlast (Schwan STABILO, ČR, s.r.o.); Hra se zvuky bim bam + CD zvuky -zvířátka, technika, hudební nástroje a malý orchestr (Granna); Relaxační hudba Violet Sunset (Manfred Trendel); Zen: Music for Balance and Relaxation (J. Brandmeier a Daniel May); Zpívejme si celý rok (J. Horáčková, Asi studio);

Další prostředky k rozvoji hudebních činností se využívají velmi málo. Pouze MŠ3 využívá video a vlastní dvě videonahrávky s názvy: Hudební nástroje (vydavatelství Hradecký); Tluče bubeníček (produkce a režie: D. Tarkovský), ve dvou MŠ (8,10) využívají PC pouze k přehrávání písni/skladeb na CD nebo USB flash disku - kvalitnější reproduktory oproti CD přehrávači. MŠ8 využívá i PC s internetem - k reprodukci písni/skladeb, ke zhlédnutí různých nahraných koncertů, vystoupení a klipů, k poslechu vážné hudby a MŠ10 využívá dále DVD přehrávač s DVD nahrávkami: Cvičíme s Míšou 1, (M. Růžičková, Bontonland); Hitparáda s Dádou (D. Patrasová, EMI/Parlophone Czech Republic) a interaktivní tabuli – program: Pro nejmenší (H. Daňková, Edice chytré dítě) - přiřazují se zvuky k různým jevům, věcem či zvířatům. Ostatní MŠ ze zkoumaného vzorku buď tyto prostředky nevlastní vůbec, anebo nevlastní tituly určené k rozvoji hudebních činností.

Ani jedna z učitelek MŠ neměla negativní zkušenosti se zakoupením CD, audiokazet či hudebních materiálů.

Hudební chvílka vypadá ve všech MŠ velmi podobně. Děti sedí buď na koberci, židličkách nebo stojí. Provádí se dechová cvičení, dbá se na správné držení těla, následuje rozezpívání na jednoduchou píseň nebo slabiky (la, ma, no, aj.) a píseň k danému tématu. Učitelka se snaží děti motivovat, nejdříve zazpívá píseň učitelka, pokračuje rozbor slov - význam textu, zpívání částí po větách, rytmizace rovnou se zpěvem, hra na ozvěnu, hra na tělo, někdy děti využívají Orffovy nástroje, nástroje E. Jenčkové nebo nástroje vlastní výroby. Zpívání písničky se někdy obohatí pohybovou hrou, činností, tancem nebo výtvarnou činností, např., děti kreslí, co je z písničky zaujalo. Píseň se v průběhu dne opakuje i příležitostně například během vycházky. Někdy se pouští nahrávky z různých prostředků, písničky/skladby, které se využívají ke zpěvu, zpěvu spojeným s pohybem, tancem, rytmizací, pouštění relaxační hudby k navození klidné atmosféry, odpočinku nebo vážné hudby k poslechu. Nejčastěji užívané prostředky k rozvoji hudebních činností ve všech deseti MŠ: vlastní hlas, hudební nástroje a CD přehrávač denně, někde téměř denně. MG přehrávač se ze zkoumaného vzorku v MŠ využívá ojedinele, v MŠ5 se nepoužívá a v MŠ (1,9) jej nevlastní. Video v MŠ3 se používá 4x do roka, PC v MŠ (2,10) se střídá s CD přehrávačem – denně, PC s internetem v MŠ8 podle potřeby 2-3x v týdnu, v MŠ10 DVD přehrávač 1x za měsíc a interaktivní tabule jednou za 2-3 měsíce.

Hudební prostředky a pomůcky jsou ve zkoumaném vzorku MŠ využívány k mnoho činnostem. Nejčastěji: ke zpěvu, zklidnění, k rozvoji hudebně pohybových aktivit dětí - ranní cvičení, tanec, pohybové činnosti, k motivaci tématu; doprovod k dramatizaci, dramatickým činnostem, k rytmizaci básničky, říkanky, písničky, k předvádění určitých zvuků věcí, zvířat, jevů (déšť), k úklidu, poslechu skladeb, zvuků zvířat, dopravních prostředků, využití k různým akcím MŠ – besídka, karneval, diskotéka, tradice (Vánoce, aj.) a při různých rituálech. MŠ (1,9) je dále využívá při chůzi po elipse do rytmu, chůze do rytmu s využitím rytmických nástrojů nebo hry na tělo.

Ze zkoumaného vzorku MŠ je jedna MŠ7, která je s vybavením hudebních prostředků a pomůcek velmi spokojena a nepotřebuje nic doplnit, protože během tohoto roku došlo k modernizaci celé MŠ včetně prostředků a pomůcek. Učitelky z MŠ (2,3,5,6,8) jsou se svým vybavením spokojené, ale modernizaci kvalitních materiálů

a pomůcek se nebrání. Ve třech MŠ (1,4,10) jsou učitelky s vybavením spokojené. V MŠ1 by chtěla učitelka doplnit piano nebo keyboard, v MŠ4 by měla zájem doplnit moderní zpěvníky, metodické literatury, CD, PC a v MŠ10 doplnit jen hudební nástroje tak, aby mohly hrát všechny děti. V MŠ9 není učitelka spokojena s vybavením, postupem by chtěli doplňovat hudební literaturu, zpěvníky, pomůcky aj., ale v první řadě vybavit MŠ elektrickými klávesami.

2.6 Shrnutí

Nejčastěji využívaná hudební a metodická literatura v MŠ		
Autor, nakladatelství	Název	Počet MŠ, které hudební literaturu vlastní
1. P. Jánský, L. Dvořák, Music Cheb	Já písnička I, II, III	9
2. E. Jenčková, Tandem	celá řada metodických brožurek, např.: Podzimní zpívání Hudební nadílka Zpíváme mamince 1 Dopravní prostředky Hody, hody doprovody 1,2	7
3. J. Horáčková, Přikrylová Milada plus s.r.o.	Zpívejme si, zpívejme Zpívejme si celý rok Rok ve verších a písničkách	6
4. R. Linhart a I. Umáčený, KMa, s.r.o	Zpěvník - Tancovala žízala	3
5. A. Tichá, M. Raková, Portál	Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími	3
6. Z. Šímanovský, A. Tichá, Portál	Lidové písničky a hry s nimi Hrajeme si s písničkou	3
7. Z. Šímanovský, Portál	Hry s hudbou a techniky muzikoterapie	2
8. K. Daňhel, KaM	Písničková vymyslila	2
9. J. Žáček, P. Jurkovič, Portál	Jak počítají kořata	2
10. E. Hradecký, Supraphon	Zpěvníček pro nejmenší	2

Hudební nástroje využívané v MŠ	
Názvy hudebních nástrojů	Počet MŠ, které hudební nástroje vlastní
1. Klavír/elektrické klávesy	9využívají/8vlastní
2. Soubor/soubory Orffova instrumentáře	7
3. Vlastní výroba rytmických nástrojů	7
4. Zobcová flétna	7
5. Nástroje E. Jenčkové	4
6. Kytara	4
7. Některé nástroje ze souboru Orff. instrumentáře	3
8. Housle	2
9. Speciální nástroje Montessori zvonky	1

Nejčastěji využívané audiovizuální nahrávky v MŠ		
Interpreti, vydavatelství	Názvy	Počet MŠ, které tituly využívá
1. J. Uhlíř, Z. Svěrák, audiokazety (MC) Fragment, CD Universal Music	MC/CD- Hlavně nesmí býti smutno Hodina zpěvu - 6 dílů, např: Zažít nudu - vadí, Nemít prachy- nevadí Když se zamiluje kuň Zpěvník Hlavně že jsme na vzduchu	8
2. J. Horáčková, M. Přikrylová plus s.r.o, Studio Asi	CD/MC Zpívejme si, zpívejme 1,2 Zpívejme si celý rok Rok ve verších a písničkách	6
3. S. Chudoba, Rotag	MC- Písničky čtyř ročních období dětem 1,2 komplet	4
4. D. Patrasová, MC/Bonton, CD/Supraphon, DVD/EMI	MC- Pasu, pasu písničky Dobrodružství žížaly Julie CD- Disco hitparáda s Dádou Prázdninová hitparáda DVD- Disco hitparáda s Dádou	4
5. E. Krupilová, GZ Digital Media, a.s.	CD- Tancovala žížala	3
6. A. Tichá, J. Rak, M. Raková, Studio Dlouhá	CD- Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími	3
7. E. Jenčková, Tandem	CD- Tóny jara	3
8. P. Skoumal, J. Vodňanský, Supraphon	CD- Když jde malý bobr spát Kdyby prase mělo křídla	3
9. J. Žáček, P. Jurkovič, Portál	CD- Jak počítají kořata	2
10. P. Eben, V. Fischer, Supraphon	Elce pelce kotrmelce	2

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zmapovat vybavení vzorku mateřských škol hudební a metodickou literaturou, hudebními nástroji a audiovizuálními díly, které se využívají v hudební výchově dětí předškolního věku

Téměř všechny MŠ jsou dostatečně vybaveny zpěvníky, metodickými materiály k rozvoji hudebně pohybových aktivit a hudebními nástroji využívané dětmi při rytimizaci. Podle mého očekávání se nejčastěji využívají zpěvníky s lidovými písničkami a moderní zpěvníky. Některé z nich obsahují CD s nahrávkami písniček shodné se zpěvníkem, které je možné využít například jako doprovod ke zpěvu nebo spojení hudby s pohybem. Dále se hojně používají metodické materiály, např. metodické díly Evy Jenčkové zaměřené na hudební chvílky, které se vyskytují téměř ve všech MŠ.

Nejčastěji jsou MŠ vybaveny hudebními doprovodnými nástroji, na které učitelky umí hrát. Dle mého názoru by učitelky MŠ měly umět hrát minimálně na jeden hudební nástroj. Pokud tuto dovednost některá učitelka v MŠ postrádá, tak by bylo vhodné zajistit takový učitelský tým, ve kterém bude minimálně jedna učitelka s těmito dovednostmi a nastavit plán, který umožní praktikovat všechny aktivity při hudební chvílce.

Vybavení metodickou literaturou určenou k rozvoji rytimizace se v MŠ vyskytuje v malém počtu nebo ji nevlastní vůbec. Samotné učitelky dávají přednost svým improvizačním schopnostem a nápadům, s čímž souhlasím, ale určitě je vhodné pro případnou inspiraci tyto materiály vlastnit. Ve všech MŠ využívají k rytimizaci hru na tělo a Orff. instrumentář. V některých MŠ mě mile překvapila výroba vlastních originálních rytmických nástrojů. Nepotěšilo mě nedostatečné vybavení zpěvníky, úplné chybění metodických materiálů rozvíjející hudebně pohybové aktivity a rytimizaci, hudebních doprovodných nástrojů a slabé vybavení hudebních nástrojů k rytimizaci a CD nahrávkami ve dvou městských MŠ, ačkoliv přístup učitelk a prostředí byly velmi příjemné.

Učitelky také mohou během hudební chvílky využívat audiovizuální prostředky. Ze zkoumaného vzorku MŠ jsou všechny vybaveny CD přehrávači, ve většině MG přehrávači a jen ojediněle PC. Pouze jedna vesnická MŠ vlastní PC s internetem, městská MŠ využívá DVD přehrávač a interaktivní tabuli a vesnická MŠ video

k rozvoji hudebních činností. Téměř všechny vlastní dostatek CD. Nejčastěji MŠ využívají CD s nazpívanými lidovými písničkami nebo jen nahraným doprovodem ke zpěvu, s rychlými písničkami spíše určené k hudebně pohybovým činnostem a skladby určené k poslechu a uklidnění dětí. MC nahrávky nahrazují dnes CD a využívají se pouze tehdy, když učitelky danou písničku/skladbu nemohou sehnat na CD, popřípadě na jiných audiovizuálních dílech. I přesto, že je tato hudba reprodukována, dokáže obohatit hudební chvíli v MŠ, ať už poslechem různých žánrů a zpěváků/sborů, nebo doprovodem hudebními nástroji.

Ráda bych doporučila všem učitelkám, které umí ovládat PC s internetem, hledat pozitivní stránky jeho využití jako vhodný doplněk výchovy. Měly bychom brát v potaz, že výpočetní technika se nutně stává součástí života ve vyspělé civilizaci 21. století, a proto je nutné ji přiměřeně využít. V MŠ je internet vhodný nejen pro poslech písniček/skladeb/koncertů, ale i pro sledování klipů vhodných pro děti. Internet může využívat pouze učitelka, proto nemůže ohrozit děti přebytečným časem stráveným u PC nebo nahlédnutím na nebezpečné či nevhodné stránky. PC hudební programy pro děti předškolního věku zatím nejsou k dispozici, proto PC bez internetu lze využívat jen pro spouštění CD/DVD nahrávek nebo písniček/skladeb nahraných na USB flash disku.

V dnešní době je možnost zakoupení hudebních metodických materiálů, hudební literatury, hudebních nástrojů, audiovizuálních děl v prodejně s hudebními, přes internetový obchod nebo přes nabídky od dealerů, kteří MŠ občas navštěvují. Učitelka by měla vždy svůj výběr zvážit dle kvality, účelu, zájmu a četného využití.

SEZNAM LITERATURY

- [1] DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*. vyd. Ostrava: MONTANEX a.s., 1992, 3. dotisk v r. 2001, 105 s. ISBN 80-85300-98-2
- [2] VRCHOTOVÁ – PÁTOVÁ, J. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1997, 96 s. ISBN 80-7082-381-X
- [3] SEDLÁK, F., A KOL. *Didaktika hudební výchovy II*. 2. vyd. Praha: Portál, 1998, 336 s. ISBN 80-7178-252-1
- [4] VOBORNÍK, B. A SCHNIERER, M. *Didaktika hudební výchovy*. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta, 1982, 144 s. ISBN nemá
- [5] VALIŠOVÁ, A. A KOL. *Pedagogika pro učitele*. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007, 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0
- [6] HOLAS, M. *Hudební pedagogika*. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, 125 s. ISBN 80-7331-018-x
- [7] KANTOR, J., LIPSKÝ M. A WEBER J. A KOL. *Základy muzikoterapie*. vyd. Praha: GRAD publishing, a.s., 2009, 296 s. ISBN 978-80-247-2846-9
- [8] FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. vyd. Praha: Karolinum, 2009, 238 s. ISBN 978-80-246-0965-2
- [9] SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. vyd. Praha: Supraphon, s. p., 1989, 264 s. ISBN 80-7058-073-9
- [10] Doc.PhDr. LINKA, A., CSc. *Kapitoly z muzikoterapie*. vyd. Brno: Moravská typografie, a.s., 1997, 155 s. ISBN 80-901834-4-1
- [11] ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2001, 246 s. ISBN 80-7178-557-1
- [12] PLECHÁČKOVÁ, M. *Formy muzikoterapie*, 2013, [2013-07-06] dostupné na: <http://www.muzikohrani.cz/muzikoterapie/>
- [13] KOLLÁRIKOVÁ, Z. A PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. vyd. Praha: Portál, 2001, 455 s. ISBN 80-7178-585-7

[14] KURIC, J. A KOL. *Ontogenetická psychologie*. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1986, 264 s. ISBN 14-409-86

[15] VOBORNÍK, B. *Kapitoly z hudební pedagogiky*. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, 1979, 45 s. ISBN nemá

[16] PECHÁČEK, S., VÁŇOVÁ, H., KURKOVÁ, L., VAJSAROVÁ, Ž. A HRADECKÝ, E. *Praktické úkoly z didaktiky hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. vyd. Praha: Karolinum, 1991, 281 s. ISBN 80-7066-459-2

[17] VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2002, 210s. ISBN 80-246-0015-3

Seznam zpěvníků/metodických brožurek, které vlastní MŠ 10:

Zpěvník pro MŠ – Malým zpěváčkům, (O. Janovská, SPN 1988); Zahraji Vám písničku, (Epsinger, Dihárová, Pazdírek, Supraphon 1989); Hudba, pohyb, kresba, slovo, (M. Jasanová, Grafia Zlín 1990); Náš poklad (270 národních písní), (F. Sládek, Supraphon 1989); Já, písnička zpěvník, (M. Klapetka, Music Cheb 1955); Nad kolébkou – básničky, písničky, (J. Krček, Portál 1994); Příručka klavírních doprovodů, (M. Kodejška, M. Popovič, Portál 1996); 111 nápadů pro tvořivou hru, (R. Špačková, Portál 1998); Jaro v MŠ, Léto v MŠ, Podzim v MŠ, Zima v MŠ, (E. Opravilová, V. Gebhardtová, Portál 1988); Písničky a říkadla s tancem, (E. Kulhánková, Portál 1999); Terezce a Lucince – noty a písně, (M. Maťáková, Pratr 2000); Písničky a jejich dramatizace, (Z. Šimanovský, A. Tichá, V. Burešová, Portál 2000); Bude zima, bude mráz, (P. Jurkovič, L. Battěková, Muzikservis 2000); Neseme, neseme májíček, (P. Jurkovič, L. Battěková, Muzikservis 2000); Hudba a pohyb ve škole, Maminky mají svátek, Jarní probuzení, Hudební žerty s mikulášem, Z pohádky do pohádky, Práce s písní 1,2, Vánoce přicházejí, Tóny jara, Hody, hody doprovody 1,2, Vrabčáci zpěváci, Podzimní zpívání, Rytmy zimy, Hudební nadílka, Dopravní prostředky, Zpíváme mamince 1,2, Čertovské dovádění, Hudební žerty s Mikulášem a čerty; (E. Jenčková, vyd. Tandem); Jaro, Velikonoce, Léto a podzim, Vánoce, Zima, Adventní čas, (D. Šotnerová, Rubico 2007); Veselé písničky, (Z. Petržela, Portál); Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími, (A. Tichá, M. Raková, Portál); Lidové písničky a hry s nimi, (Z. Šimanovský, Portál); Cvičení pro radost, (E. Kulhánková, Portál); Lidové tradice, (D. Šotnerová, Rubico); Děti, písnička letí, (J. Kratochvíl, Krigl); Učíme děti zpívat, (A. Tichá, Portál); Pok v MŠ, (E. Opravilová, V. Gebhardtová, Portál); Zvířátka ve hře, písní a tanci, (E. Kulhánková, Portál).

Ukázka doslovného přepisu jednoho rozhovoru (MŠ1)

1. K rozvoji hudebních činností ve své MŠ využíváte jaké prostředky?

(CD přehrávač, magnetofon, video, DVD přehrávač, TV, PC, PC s internetem, hudební nástroje)

Využíváme vlastní hlas – zpíváme s dětmi, CD přehrávač, speciální Montessori zvonky a některé nástroje z Orffova instrumentáře

2. Jak často konkrétní hudební prostředky využíváte?

Vlastní hlas téměř denně, CD přehrávač – téměř každé ráno, někdy během dne a asi 1x týdně ke zklidnění

Zvonky jednou za 14 dní při kroužku, ale jsou stále přístupné dětem

3. K čemu konkrétně využíváte hudební prostředky a pomůcky?

K navození klidné atmosféry, ke cvičení. Při poslechu hudby ke zkonkretizování žánru nebo jako ukázkou, co konkrétní skladatel složil.

Zvonky k naučení se absolutnímu sluchu, názvů tónů, harmonie atd.

4. Kolik přibližně vlastníte audiokazet s hudbou?

Přibližně: do 20 ks

do 30 ks

nad 40 ks

Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější? Stupňujte podle oblíbenosti

Žádné, my vůbec nevlastníme magnetofon, protože je nepraktický. Jeho ovládání je oproti CD přehrávači zbytečně zdlouhavé.

5. Kolik přibližně vlastníte CD s hudbou?

Přibližně: do 20 ks

do 30 ks

nad 40 ks

Jaké tituly jsou Vaše nejoblíbenější? Stupňujte podle oblíbenosti:

Zatím vlastníme 4 originální CD, jsou to:

Rhythms Of The World , Elce pelce kotrmelce, Meditační CD, Dětské písničky a říkadla

6. Kolik přibližně vlastníte DVD s hudbou? Stupňujte podle oblíbenosti: žádné

Žádné DVD, přehrávač ani televizi ve školce nemáme, a ani do budoucna neuvažujeme o pořízení těchto prostředků.

7. Využíváte nějaké metodické materiály/učebnice a zpěvníky?

Pokud ano, jak byste doporučila svým kolegyním/ostatním pedagogům?

Ano, využíváme pouze metodiku Marie Montessori.

Při hudební chvílce nevyžíváte žádné zpěvníky nebo metodické brožurky?

Čerpáme z písní, které umíme nazpaměť a ze své improvizální schopnosti a nápadů.

8. Je něco, co byste nedoporučila? Myslím, máte nějaké negativní zkušenosti, např.: s CD, audiokazetami, hudebními materiály, aj.

Nemám žádné negativní zkušenosti.

9. Využíváte hudební nástroje k rozvoji hudební činnosti?

Ano. Kromě zvonků dřívka, triangu, tamburína, kastaněty, vajíčka, rumbakoule atd.

10. Mohla byste mi v krátkosti popsat, jak probíhá u vás hudební chvílka?

Každý den, kdy se neukazuje nic nového: Děti si sednou v kruhu a každé dítě si jeden po druhém vybere písničku, kterou potom zpíváme. Hudební nástroje si vybírají dle vlastních preferencí. Děti doprovázíme vlastním hlasem. Některé dny navozujeme klidnou atmosféru puštěním meditační hudby a děti chodí po vyznačené elipse. Buď jen tak nebo s nějakým předmětem, o kterém si budeme vyprávět. Při lekci hudby používáme pohybové hry, zvonky a eventuálně CD přehrávač.

Odehrává se např. následovně:

1) Písnička na přání

2) Pohybová aktivita

*Autobus, trolejbus, jede, jede po silnici, zastavuje ve stanici,
otevrou se dveře a ... se veze. / ... a školka se veze.*

3) Práce se zvonky

*Cinkneme na zvoneček a zabručíme jeho tón. Potom zazpíváme, co je to
za tón. Potom si zazpíváme nějaký text v tomto tónu.*

4) Poslech

*Milé děti, v hudbě máme mnoho tónů. Dobře to věděl pan W. A. Mozart.
Vyprávění a ukázka dle knihy.*

5) Pohybová aktivita

*Otec Abrahám, měl sedm synů, sedm synů měl otec Abrahám. Oni
nejedli, oni nepili, jenom tákhle dělali: jeden ukáže, co dělali, a ostatní
opakují.*

6) Ozvěna

Nejdříve se slovy v různých hlasitostech.

*Např. bum, prásk, plác, cink; myška, liška, šiška, břiška,
autobus, velký kus; kamarádi, tančí rádi*

7) Opakování, co jsme se dnes naučili

8) Případně rozdání navazující práce – omalovánka Mozarta.

9) Závěrečná písnička

11. Je možné ve vaší MŠ navštěvovat hudební kroužek?

Děti mají možnost účastnit se 1x za 14 dní, v rámci školky a školkovného, účast je zcela dobrovolná, kroužek se koná v hlavní místnosti, kde jsou všechny děti

12. Myslíte si z Vašeho pohledu, že je vaše MŠ dostatečně vybavena hudebními pomůckami a prostředky, které rozvíjí hudební činnosti?

Celkem ano

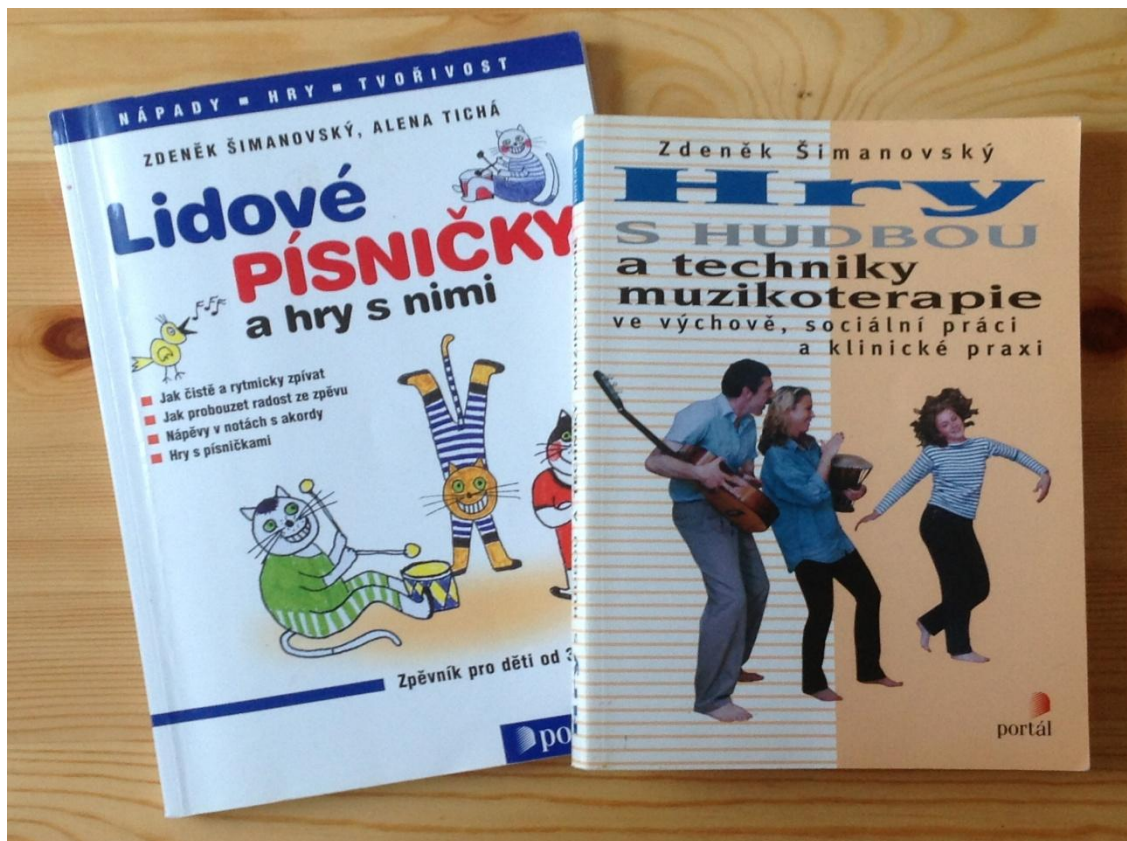
Co byste ráda doplnila?

Piano nebo keyboard, který plánujeme doplnit příští rok a PC s internetem pro možnost pouštění různých písniček či skladeb.

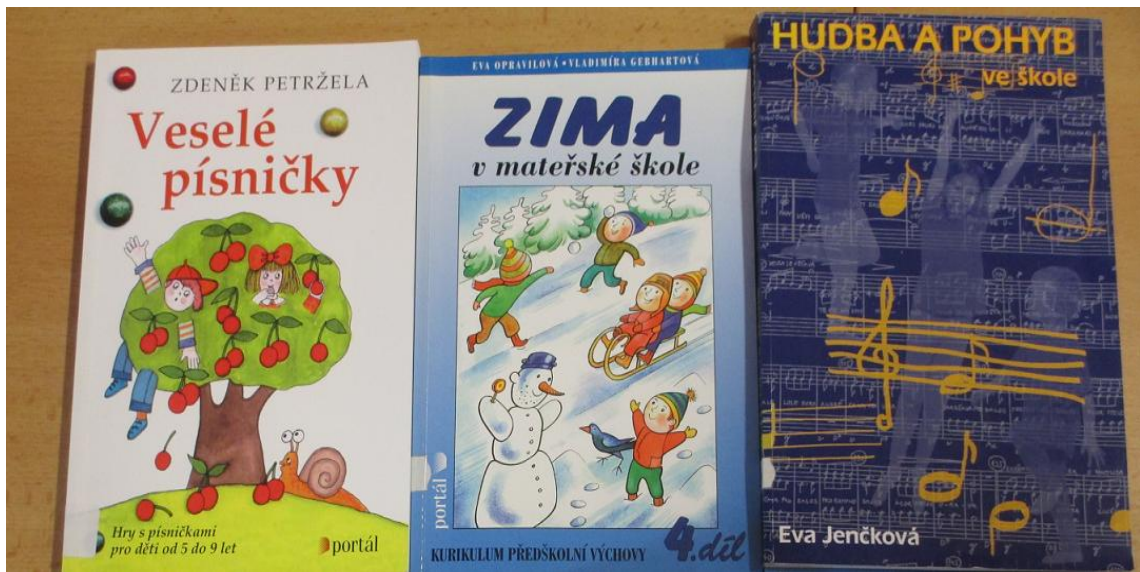
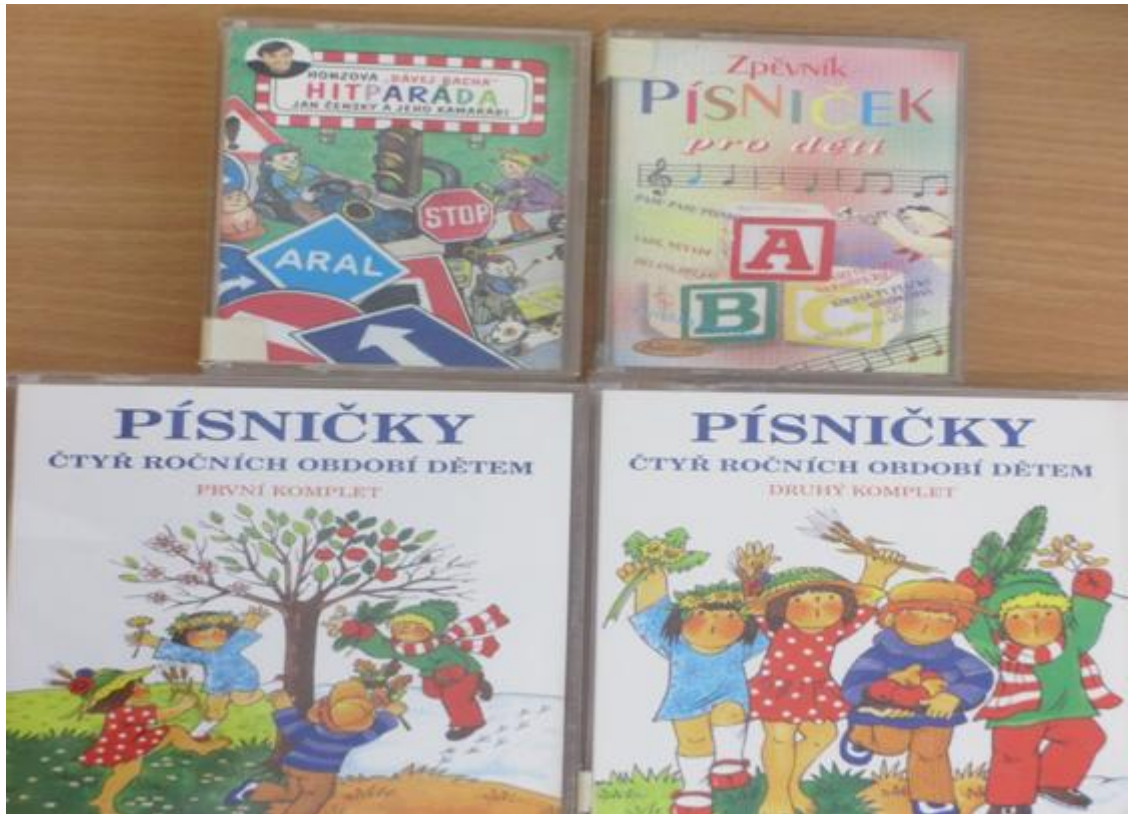
Obrázky některých využívaných zpěvníků, metodické literatury, hudebních nástrojů a audiovizuálních děl

<h3>Dialog dvou bubnů</h3>	Bubnování
	rytmické citění kontakt komunikace
<p>Povídáme si ve dvojicích jen bubnováním beze slov. První ze dvojice zabubnuje krátké sdělení. Druhý, který mu naslouchal, odpovídá a zase naopak.</p> <p>Rozhovor nebývá jen klidný. Někdy dojde i ke vzrušené rozepři a k „výměně názorů“, bubny se dostanou do sporu. Když pokračujeme, rozruch se zklidní a bubny se usmíjí.</p> <p><i>Varianta:</i> Zavážeme hráčům oči a pak z nich vytvoříme dvojici. Nikdo pak neví, kdo je jeho partnerem. Po ukončení hry mají popsat své dojmy a uhadnout, s kým byli ve dvojici.</p>	
<h3>Tep srdce</h3>	Bubnování
	rytmus sebereflexe a sebeprosazení
<p>Nahmátneme si na zápěstí tepnu a vnímáme tep svého srdce, jeho rytmus. Jestliže to někomu není příjemné, nenutíme ho. Ujistíme se, že svůj tep už našli opravdu všichni. Rytmus svého tepu pak každý zlehka vyklepává prsty na stůl nebo špičkou boty do země.</p> <p>Ve svém rytmu se všichni začnou pohybovat v prostoru, zesiluje vyklepávání a improvizujeme v rytmu i pohybem těla. Gradace vrcholí a hra se postupně zklidňuje. Potom si v kruhu sdělujeme své dojmy a pocity.</p>	
<h3>Na výdrž</h3>	Bubnování
	smysl pro rytmus sebeprosazení bojovnost
<p>Jeden hráč–dobrovolník začne tleskat svůj rytmus. Snaží se ho udržet (alespoň dvě tři minuty), zatímco mu ostatní kladou do jisté míry překážky: tleskají arytmičky, v jiném tempu, vydávají různé zvuky a pokoušejí se ho splést. První hráč přesto hledí svůj rytmus udržet a prosadit.</p>	
<h3>Akcentovaný rytmus</h3>	Bubnování
	rytmus abreakce a relaxace kážeň, bojovnost
<p>Najdeme si společný rytmus. Ten pak sborem dupeme do podlahy silněji a silněji. Navíc ho boxujeme také pěstmi do vzduchu před sebou a vyrážíme přitom energičky: HU... HU... HU... Vkládáme do toho veškerou svoji energii, vervu i agresivitu a pokračujeme tak dlouho, dokud se nám chce. Potom si lehne na zem a relaxujeme.</p> <p><i>Varianta:</i> Střídáme tiché a prudké sekvence nebo na signál všichni na několik vteřin znehybní a zase pokračujeme dál.</p>	

Speciální Montessori zvonky

Vlastnoručně vyrobený nástroj k rytimizaci

